

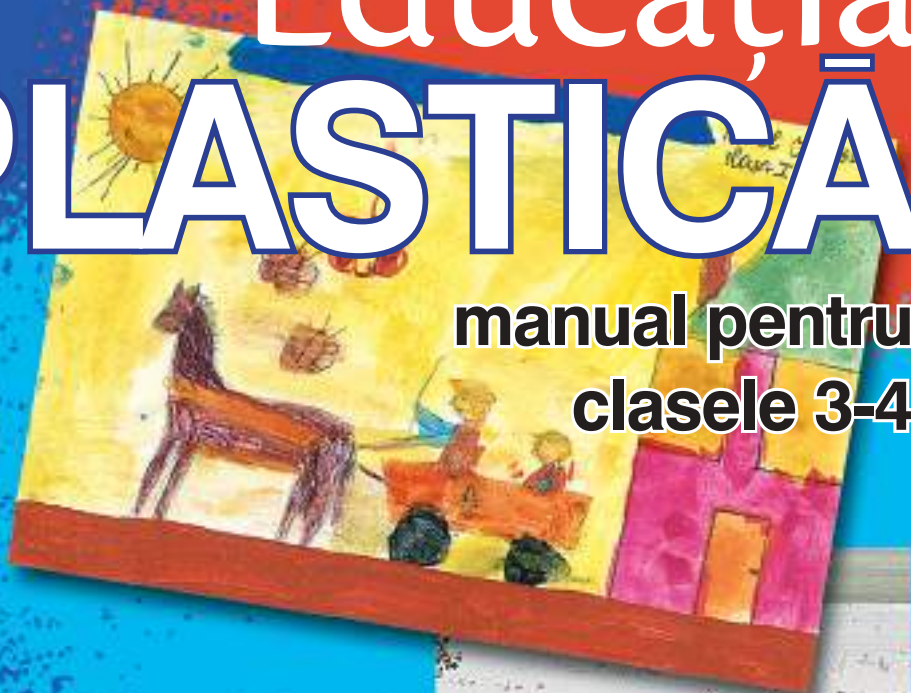
MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

Ion Canțîru
Alexandru Vatavu
Olga Carauș

Educația PLASTICĂ

manual pentru
clasele 3-4

Editura ARC

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

Educația PLASTICĂ

Ion Canțîru • Alexandru Vatavu • Olga Carauș

**manual pentru
clasele 3-4**

Editura ARC

Manualul a fost aprobat prin Ordinul nr. 321 din 28 aprilie 2016 al Ministrului Educației al Republicii Moldova. Manualul este elaborat conform Curriculumului disciplinar (aprobat în anul 2010) și finanțat din resursele financiare ale Ministerului Educației al Republicii Moldova.

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației al Republicii Moldova.

Școala				
Manualul nr.				
Anul de folosire	Numele de familie și prenumele elevului	Anul școlar	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

- Dirigințele clasei trebuie să controleze dacă numele elevului este scris corect.
- Elevul nu va face nici un fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător.*

Comisia de evaluare: *Tatiana Trifanov*, profesoară, grad didactic întâi, Liceul Teoretic „Mircea Greco” din Chișinău; *Elena Marițoi*, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Natalia Dadiani” din Chișinău; *Natalia Papușina*, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Constantin Sibirski” din Chișinău

Recenzenți: *Eleonora Barbas*, dr. în studiul artelor, șefa Catedrei de pictură a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; *Constantin I. Ciobanu*, dr. habilitat în studiul artelor, Institutul Patrimoniului Cultural, Academia de Științe a Moldovei; *Ion Negură*, conf. univ., dr. în psihologie, șeful Catedrei de psihologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; *Elena Ungureanu*, dr. în filologie, Centrul de Lingvistică al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei; *Ala Uvarov*, lector superior, dr. în pedagogie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Redactori: *Liliana Armașu, Eugen Lungu*

Concepția grafică și coperta: *Mihai Bacinschi*

Corector: *Lucia Țurcanu*

Desene: *Vladimir Melnic, Anatoli Șmișleae*

Fotografii: *Mihai Potârniche, Pavel Bălan, Vitalie Condrațchi*

Redactor tehnic: *Mihai Dimitriu*

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Arc.

© Editura Arc, 2016

© Ion Canțîru, Alexandru Vatavu, Olga Carauș, 2016

ISBN 978-9975-61-986-8

CUPRINS

CLASA A 3-A

Capitolul 1. Instrumente, materiale și tehnici de lucru	5
Instrumente	5
Materiale de artă tradiționale	7
Tehnici de lucru	11
Materiale de artă netradiționale	17
Capitolul 2. Elemente ale limbajului plastic	24
Punctul ca element al limbajului plastic. Contexte de utilizare a punctelor ..	24
Linia – element al limbajului plastic. Cum folosim linia	27
Pata de culoare	32
Culoarea	33
Capitolul 3. Inițiere în compoziție	37
Compoziția figurativă (realistă)	37
Evidențierea centrului de interes	39
Capitolul 4. Inițiere în domeniul artelor plastice	42
Ramurile artelor plastice	42
Muzee și galerii	46
Maeștri și capodopere	49

CLASA A 4-A

Capitolul 1. Materiale, instrumente și tehnici de lucru	53
Modelarea și construirea din materiale naturale și artificiale	58
Capitolul 2. Elemente ale limbajului plastic	60
Procedee de obținere a formelor plane (spontane)	65
Procedee de obținere a formelor volumetrice	66
Semnificațiile culorilor calde și reci	69
Nuanțele	71
Dominanta cromatică	72
Capitolul 3. Inițiere în compoziție	73
Principii de construire a compozițiilor decorative	73
Principii de construire a compozițiilor picturale	76
Tratarea individual-creativă a subiectului compoziției	77
Inițiere în perspectiva liniară și aeriană. Redarea planurilor	78
Capitolul 4. Inițiere în artele plastice	82
Genuri ale picturii	82
Arta populară	86
Atelier de creație	88
Muzee și galerii de artă	89
Maeștri și capodopere	92

Dragă prietene,

Din primii ani de viață ai fost un admirator al frumosului: ai contemplat chipul mamei, răsăritul sau asfințitul soarelui, copacii înfloriți sau cu frunze aurii, florile, iarba etc.

Ai încercat de multe ori să desenezi natura, bucurându-te de micile tale reușite în ale picturii.

Acest manual îți vine în întâmpinare, susținând eforturile și capacitățile tale creatoare.

Ne-am străduit să punem la îndemîna ta mai multe informații necesare din domeniul artelor plastice, cu ajutorul cărora să-ți dezvolți abilitățile artistice și cultura generală.

Am ilustrat aceste pagini, pe lângă scheme, schițe „instructive”, lucrări realizate de elevi, și cu reproduceri de artă universală și națională, astfel încît să ai la dispoziție un mic „manual de istorie a artei”.

Dorim mult ca acest manual să-ți devină un prieten apropiat, care te va însoți în continuare în lumea frumosului.

Cu el vei afla multe lucruri noi și interesante. Mai mult decît atît, cu ajutorul lui vei putea pătrunde, asemenea unui mic vrăjitor, în marele univers al artelor plastice.

Mult succes!

Autorii

Capitolul 1

Instrumente, materiale și tehnici de lucru

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- de ce instrumente vei avea nevoie;
- care sînt materialele cu care vei lucra;
- ce tehnici de lucru te vor ajuta să desenezi mai bine.

Amintește-ți!

La lecția de educație plastică, putem folosi hîrtia albă sau colorată, cartonul ș.a., pe care aplicăm diverse materiale de artă – acuarela, guașa, tușul, tempera etc. – cu ajutorul următoarelor instrumente: penița, pensula, stiloul, eboșoarul. La modelarea obiectelor din plastilină sau din lut, vom folosi eboșoarul.

Instrumente

Pentru lecțiile de educație plastică, vom avea nevoie de instrumentele de lucru pe care le cunoaștem deja din clasele anterioare. Vom alege instrumentele în conformitate cu materialele pe care le avem la dispoziție.

Pensula este un obiect de diferite mărimi, alcătuit dintr-un mănunchi de fire de păr sau de fibre sintetice prinse într-un mîner de lemn sau de metal.

Pensulele sînt de mai multe feluri: cu fibre moi, cu fibre aspre, subțiri, groase etc. Pensulele cu fibre moi (fig. 1.1) se folosesc la realizarea lucrărilor în tuș, acuarela, guașă ș.a.

Fig. 1.1. Pensule cu fibre moi

Fig. 1.2. Pensule cu fibre aspre

Fig. 1.3. Tușe (în ulei) lăsate de pensula cu fibre aspre

E bine să știi!

Alegerea corectă a hîrtiei este la fel de importantă ca și alegerea materialelor de calitate.

Pentru desenul în creion, tuș, carioci, vom da preferință hîrtiei plate, cu o suprafață netedă, iar pentru acuarelă și guașă, vom folosi hîrtie densă și rugoasă.

Fig. 1.4. Tușe (în acuarelă) lăsate de diferite pensule

Cele cu *fibre aspre* (fig. 1.2) se utilizează în cazul în care se pictează în culori de ulei (fig. 1.3). Pentru contururi fine, sînt necesare pensule *subțiri*, cu vîrfurile ascuțite, iar pentru linii mai pronunțate – pensule *groase* (fig. 1.4). Pensulele mari acoperă ușor suprafețe mari.

Paleta (fig. 1.5) este o placă din lemn, plastic sau o hîrtie albă (mai groasă; se folosește numai pentru acuarelă), pe care sînt amestecate culorile.

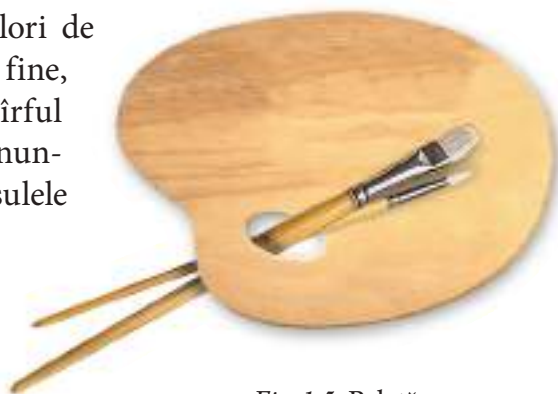

Fig. 1.5. Paletă

Eboșoarul este un instrument din plastic sau lemn, de diferite forme, folosit la modelarea în lut ori în plastilină (fig. 1.6).

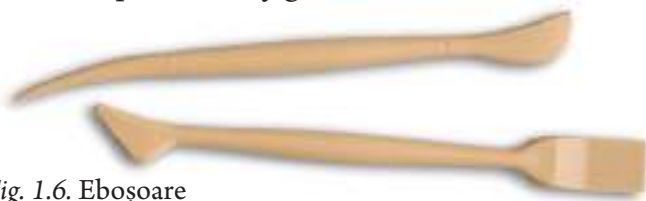

Fig. 1.6. Eboșoare

Spatula (fig. 1.7) este o unealtă din metal de forma unei lopățele cu vârful rotund sau tăiat oblic. Cu ajutorul ei se aplică vopselele pe pânză. Instrumentul poate fi folosit și la amestecarea sau răzuirea vopselelor.

De pe masa de lucru a unui pictor, începător sau consacrat, în nici un caz nu trebuie să lipsească **radiera**, cu ajutorul căreia se șterg segmentele greșit trasate sau liniile de prisos.

Pinocchio*
a mai aflat că...

...în Egiptul antic, paleta era destinată preparării fardurilor.

* Pinocchio, ca personaj literar, este și un simbol al curiozității, al aventurii.

Fig. 1.7. Spatule

Materiale de artă tradiționale

Cel mai des întâlnite materiale în artele plastice sînt: **creioanele cu mină de grafit**, **creioanele colorate**, **cărbunile**, **carioca**, **acuarela**, **guașa**, **lutul**, **plastilina** etc.

În clasele primare, se recomandă a fi folosite **creioanele cu mină de grafit** (fig. 1.9), începînd de la o duritate medie (marcate HB) și pînă la cele moi (2B) (fig. 1.8).

Fig. 1.8. Marcarea creioanelor

Glosar

Grafit – cărbune natural sau artificial, cristalizat.

Fig. 1.9. Creioane cu mină de grafit

Fig. 1.10. Creioane colorate

Pinocchio a mai aflat că...

... pînă în sec. XVI, creionul era confecționat din argint sau din plumb.

Glosar

Gri – cenușiu, sur;
gumă arabică – un fel de clei produs de diverși salcîmi din țările calde; se folosește în pictură;
ceruză – pigment (colorant) artificial; alb de plumb;
opac – lipsit de strălucire.

Fig. 1.12. Carioci

Creioanele colorate (fig. 1.10) au mina mai groasă și mai grasă decît cele cu mina de grafit. Prin apăsarea mai tare a creionului colorat, obținem o urmă lucioasă, mai dificil de înlăturat cu radiera.

Cărbunele (fig. 1.11) se obține prin carbonizarea (arderea) lemnului. Cel mai practic este cărbunele presat, care este mai rezistent și nu se rupe ușor. Desenînd în cărbune, putem obține o multitudine de tonalități de la un gri-deschis pînă la un negru intens.

Fig. 1.11. Cărbune

Carioca (fig. 1.12) este un tub cu tuș sau cerneală colorată, îmbibată într-o fișie de pîslă. Ca suport de lucru pentru cariocă poate fi hîrtia, cartonul, plasticul ș.a. Cu cît suprafața este mai netedă, cu atît mai ușor se desenează.

Liniile trasate cu carioca nu pot fi șterse, de aceea vom lucra cu multă atenție.

Acuarela este o vopsea transparentă ușor solubilă în apă. Se prepară în formă solidă (pastile; *fig. 1.13*) sau viscoasă (în tuburi; *fig. 1.14*). Este compusă din pigmenți (coloranți), în amestec cu gumă arabică, albuș de ou, miere.

Fig. 1.13. Acuarele solide

Guașa (*fig. 1.15*) este, de asemenea, o vopsea preparată din gumă arabică, amestecată cu pigmenți minerali, apă și ceruză. Guașa are consistența pastei și e turnată în tuburi sau în borcănașe. Se dizolvă ușor în apă, dar, spre deosebire de acuarelă, este opacă, adică netransparentă. Înainte de a începe lucrul, vom omogeniza conținutul recipientului. De regulă, deasupra vopselei sub formă de pastă plutește un lichid (liantul).

Fig. 1.14. Acuarele în tuburi

Fig. 1.15. Guașe

Glosar

Tonuri – combinații ale unei culori cu alb sau negru ori cu o culoare închisă sau deschisă.

E bine să știi!

Nu e recomandabil să încerci calitățile gustative ale acuarelei și ale celorlalte materiale plastice. Nu e igienic și poate fi dăunător pentru sănătate.

Lutul (fig. 1.17) este un material extras din pământ. Are culoarea galbenă-verzuie, e moale și se supune ușor modelării. Se folosește în ceramică (fig. 1.16) și în sculptură.

Fig. 1.16. Serghei Ciokolov. Căsuță. Lucrare din ceramică

Fig. 1.17. Lut și obiecte din lut

Plastilina (fig. 1.18) este un material artificial, folosit la modelaj. Ea conține diverse substanțe grase, ceară, uneori și coloranți. Din această pastă densă putem modela ușor legume, fructe, păsări, animale ș.a. (fig. 1.19).

Pinocchio
a mai aflat că...

...lutul se găsește oriunde în cantități nelimitate. Amestecat cu apă, poate fi folosit imediat.

De aceea foarte mulți artiști își modelează viitoarele sculpturi mai întâi din lut, făcând un model în miniatură (de mici dimensiuni). Astfel pot vedea mai ușor părțile nereușite ale lucrării încă înainte ca opera de artă să fie executată în mărimea dorită.

Fig. 1.18. Plastilină

Fig. 1.19. Figurine din plastilină

Tehnici de lucru

Există mai multe tehnici de lucru cu ajutorul cărora putem desena, picta sau modela diferite obiecte din lumea înconjurătoare. În funcție de materiale, vom alege tehnica ce se potrivește cel mai bine intențiilor și posibilităților noastre, dar și scopului propus, fie că vrem să executăm un desen, o pictură sau un colaj, un tangram, un mozaic etc.

Tehnica desenului în creion negru (cu mina de grafit)

Cea mai obișnuită tehnică este lucrul cu creionul negru (cu mină de grafit). Cu acesta putem trasa diverse tipuri de linii (*figurile 1.20, 1.21*): orizontale, verticale, oblice.

Fig. 1.20. Diverse tipuri de hașurări trasate cu diverse creioane

Fig. 1.21. Édouard Manet. *Portretul dnei Jules Guillemet*

Este important ca înainte de a începe lucrul să ascuțim foarte bine creionul (*fig. 1.22*). Acesta trebuie purtat pe hîrtie cu multă atenție, căutînd astfel conturul potrivit. Dacă dorim să obținem o linie subțire, o vom trasa cu vîrful ascuțit. Cu cît vom înclina mai mult creionul, cu atît linia

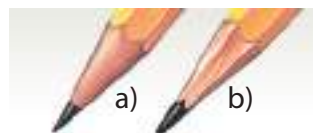

Fig. 1.22. Creion ascuțit: a) cu ascuțitoarea; b) cu un cuțit special

va fi mai groasă (*fig. 1.23*). Prin alternarea liniilor mai intense și mai puțin intense, putem reda volumul obiectelor, evidențiind părțile luminate și cele rămase în umbră (*fig. 1.24*).

Fig. 1.23. Linii de diferite grosimi trasate cu creionul

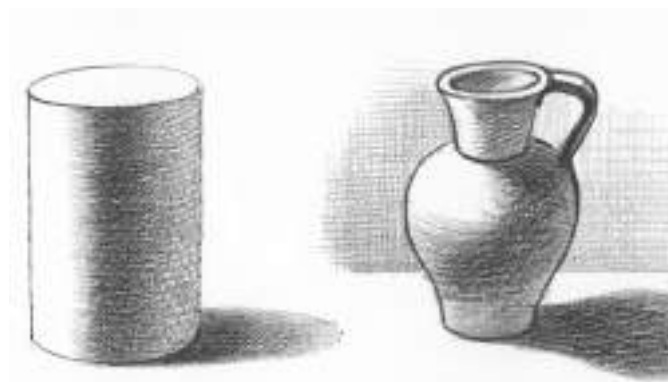

Fig. 1.24. Exemple de redare a volumului obiectelor prin alternarea liniilor mai intense și mai puțin intense

Tehnica desenului în creioane colorate

Creioanele colorate sînt cele mai practice pentru începători (*fig. 1.25*).

Ca și creioanele cu mină de grafit, cele colorate trebuie ascuțite bine. Pentru a obține tonuri deschise și închise, trebuie să hașurăm suprafața

E bine să știi!

Pentru acuratețea desenului, e bine să avem sub mînă o hîrtie albă. Resturile de radieră rămase pe foaie se înlătură cu peria.

Fig. 1.25. Desen în creioane colorate executat de un copil

de mai multe ori în direcții diferite. Dacă vom suprapune însă hașuri de diferite culori, vom obține diverse nuanțe (fig. 1.26). Mînuind cu pricepere creioanele colorate, putem realiza compoziții variate și reușite ca valoare artistică.

Pinocchio a mai aflat că...

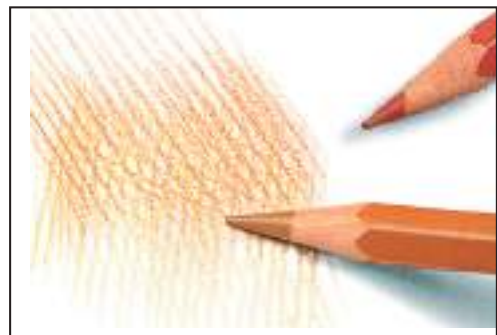

...pentru alcătuirea unei compoziții, mulți pictori obișnuiau să schițeze în creion figurile principalelor personaje. Unii dintre ei nu au reușit niciodată să ducă la bun sfârșit aceste proiecte. Schițele au păstrat însă ideile lor de creație.

Glosar

Schiță – desen executat rapid care reprezintă cu aproximație trăsăturile unui obiect.

Fig. 1.26. Modele de hașurare

Exerciții aplicative

1. Realizează un desen în creion cu mină de grafit (un cub, un urciur, un măr).
2. Desenează un peisaj în creioane colorate care să reprezinte anotimpul tău preferat. Analizează ambele desene și explică prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc unul de altul.

E bine să știi!

Înainte de a începe lucrul cu acuarela, trebuie să ai pregătit un pahar cu apă, o cârpă moale pentru a șterge pensula, o paletă pe care vei amesteca culorile.

Glosar

A dilua – aici: a slăbi culoarea prin adăugarea apei.

Fig. 1.29. Obținerea nuanțelor de culoare prin amestecul a două culori

Fig. 1.30. Obținerea tonurilor mai deschise prin diluarea cu apă

Tehnica acuarelei

Acuarelele se aplică pe suprafață uscată (fig. 1.27) sau umedă (fig. 1.28). Pe hîrtie uscată, acuarela se pune în straturi subțiri, diluîndu-se frecvent cu apă. Pe suprafața umedă, culorile se contopesc (fuzionează) foarte ușor, obținîndu-se diferite amestecuri cromatice. Prin amestecul a două-trei culori, putem obține nuanțele dorite (figurile 1.29, 1.31). Pentru tonuri mai deschise, vom adăuga în acuarelă puțină apă (fig. 1.30).

Fig. 1.27. Lucrare realizată pe o suprafață uscată

Fig. 1.28. Imagine obținută pe o suprafață umedă

du-se frecvent cu apă. Pe suprafața umedă, culorile se contopesc (fuzionează) foarte ușor, obținîndu-se diferite amestecuri cromatice. Prin amestecul a două-trei culori, putem obține nuanțele dorite (figurile 1.29, 1.31). Pentru tonuri mai deschise, vom adăuga în acuarelă puțină apă (fig. 1.30).

Fig. 1.31. Lucrare în acuarelă, realizată de un copil

Fig. 1.32. Henry Miller. *Peisaj marin*. Acuarelă pe hîrtie umedă

Pinocchio
a mai aflat că...

...tehnica acuarelei a fost folosită în arta egipteană, la pictarea scrierilor pe papirus, precum și în arta chineză a picturii pe mătase. Marii pictori ai lumii au apelat des la această tehnică (figurile 1.32, 1.33).

Fig. 1.33. Henri Cross. *Peisaj din Lavandou*. Acuarelă pe hîrtie uscată

Tehnica guașei

Guașa se aplică pe o suprafață uscată. Spre deosebire de acuarelă, guașa ne permite să corectăm desenul, acoperind culoarea uscată cu o altă culoare. Vom obține tonuri gradate – mai deschise, mai închise – prin adăugarea vopselei albe (*figurile 1.34, 1.35*). După uscare, desenul pierde din strălucire și culorile sînt mai deschise, ușor catifelate.

Cu guașă se poate lucra atît pe hîrtie, cît și pe carton.

Glosar

Catifelat – aici: fin, plăcut.

*Fig. 1.34. Igor Vieru.
Ilustrație din Abecedar.
Guașă, acuarelă*

E bine să știi!

Tubul cu guașă trebuie închis bine după fiecare folosire, altfel se usucă. În cazul în care guașa e prea uscată, ea se dizolvă cu apă.

Fig. 1.35. Lucrare în guașă realizată de un copil

Exerciții aplicative

1. Umezește cu apă curată o coală de hîrtie, apoi aplică acuarelă cu pensula, folosind mai multe culori. Observă cum se contopesc (fuzionează) acestea.
2. Pe o foaie uscată, aplică guașa în straturi. Ce deosebire există între o lucrare realizată în acuarelă și o imagine pictată în guașă?

Materiale de artă netradiționale

La lecțiile de educație plastică se utilizează atât materiale de lucru tradiționale (pe care le-am studiat la primele ore), cât și materiale netradiționale (*fig. 1.36*). În jurul nostru există o mare varietate de materiale care nu sînt destinate artelor plastice, dar ne pot oferi posibilități de creație nelimitate, cum ar fi, spre exemplu, aluatul (*vezi p. 19*). Putem utiliza și unele materiale naturale (paie de cereale, crenguțe, frunze, petale, semințe, conuri, ghinde, castane, diverse boabe ș.a.) sau diferite obiecte care nu mai

Fig. 1.36. Acest arici a fost meșterit din diverse materiale netradiționale

pot fi folosite: peturi, cutii, flacoane, mărgelile dispartate, chibrituri, șervețele etc.

Pregătirea materialelor naturale

Natura ne oferă o varietate irepetabilă de culori și o mare diversitate de forme, unele destul de ciudate. Trebuie doar să le descoperim.

Așadar, cînd vom ieși să ne plimbăm în scuaruri și parcuri sau vom merge în excursie la pădure ori într-o călătorie la munte, la mare, vom selecta materialele care ne interesează. Cu cît mai multe și mai variate vor fi materialele pe care le vom aduna, cu atît ne va fi mai ușor și mai interesant să lucrăm cu ele (*fig. 1.37*).

De regulă, culesul plantelor pentru activitățile de educație plastică se poate face anul întreg.

Glosar

Pet – vas din masă plastică în care se vînd băuturile răcoritoare (apa minerală, fanta, coca-cola etc.).

Fig. 1.37. Din florile presate și uscate se pot face minuni!

Dacă plantele culese sînt umede, ele trebuie uscate în prealabil.

Materialele naturale se păstrează, de obicei, în cutii deschise, frunzele însă se pun sub presă, între foi de hîrtie. Frunzele uscate în cărți se vor pune între șervețele (fig. 1.38, vedeți mai jos o compoziție din frunze – fig. 1.39).

Conurile pot constitui, la fel, un minunat material de lucru pentru lecțiile de educație plastică (fig. 1.40).

Fig. 1.38. Așa pot fi uscate și presate plantele și frunzele

Fig. 1.39. Compoziție din frunze de toamnă

Fig. 1.40. Mîinile iscusite vor găsi o bună aplicare conurilor de pin și ghindelor

În funcție de perioada în care au fost colectate, conurile au dimensiuni și culori diferite, care ne pot servi la alcătuirea diferitor compoziții originale.

Cu același succes pot fi folosite și ghindele. Fructele stejarului se colectează în luna septembrie-octombrie, cînd ghindele sînt uscate și cad singure din copac. Ghindele se culeg cu tot cu cupe, care de asemenea pot fi utilizate ca material de lucru. Ca și conurile, ghindele se păstrează în cutii deschise. Pentru a fi prelucrate mai ușor, înainte de a începe activitatea, ghindele se țin în apă timp de două-trei ore.

Pentru realizarea unor lucrări plastice interesante, se utilizează deseori și castanele (fig. 1.41).

Acestea se taie fără dificultate, învelișul lor se găurește ușor. Fructele de castan au mărimi și forme diferite. Cu ajutorul lor pot fi create compoziții bogate stilistic. Castanele, ca și ghindele, se înmoaie înainte de a fi prelucrate.

Toamna se mai pot colecta semințe de copaci, de flori, de fructe și legume (fig. 1.42). Pentru o mai bună păstrare a lor, înainte de a fi stocate, semințele de fructe și legume trebuie spălate și puse la uscat.

Un material netradițional pentru crearea obiectelor de artă este aluatul sărat, accesibil tuturor. Aluatul e ieftin și ușor de modelat. În plus, poate fi păstrat pentru mai mult timp în frigider (fig. 1.43).

Compoziții din materiale netradiționale

Din cele mai vechi timpuri, gospodinele noastre coceau diferite produse de patiserie, înfrumusețându-le de sărbători cu diverse ornamentații, dându-le forma unor flori sau animăluțe (fig. 1.44).

Fig. 1.43. Aluatul astfel pregătit se poate păstra în frigider

Fig. 1.44. Figurină modelată din aluat („hulubaș”)

Ca material pentru lucrări plastice netradiționale pot servi și cele mai obișnuite șervețele. Cu ajutorul lor se pot realiza colaje multicolore (fig. 1.45). Șervețelele, de diferite culori, se rup mai întâi în bucăți mici, după care fiecare bucățică de hârtie se mototolește. Ghemotoacele de

Fig. 1.41. Fructele de castan – o bună materie primă pentru activitățile de artă plastică

Fig. 1.42. Un fluture confecționat din diverse semințe

Pinocchio
a mai aflat că...

Începînd cu sec. al XX-lea putem spune că arta nu se mai bazează pe reguli sau pe materiale și instrumente deja consacrate, ci pe inedit și pe libera exprimare. Tot ce trebuie să faci este să dai frîu liber sentimentelor și ideilor tale.

hîrtie se ung apoi cu lipici (pe o mică porțiune) și se lipesc pe un suport plastic (foaie de hîrtie groasă, carton etc.).

Din frunze diferite ca mărime, culoare și formă, putem alcătui compoziții originale reprezentînd diverse vietăți.

O veveriță, de exemplu (fig. 1.46).

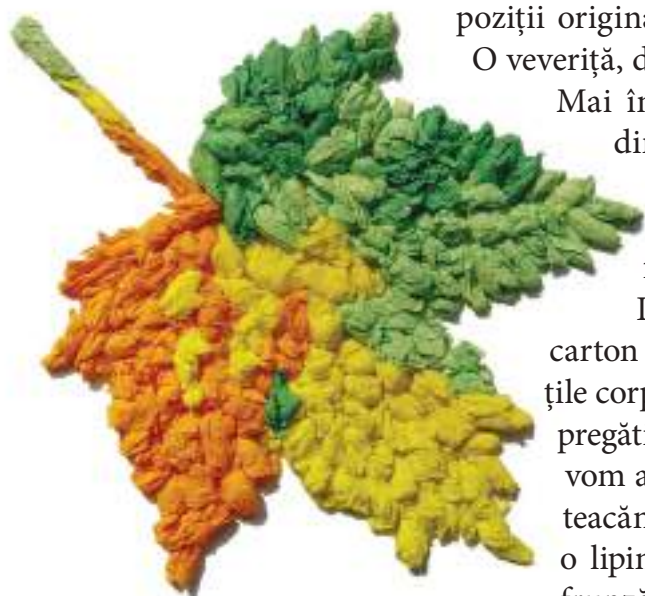

Fig. 1.45. Această originală frunză de toamnă a fost executată de un elev din clasele primare

Mai întîi, avem nevoie de un suport din carton colorat, pentru a reliefa expresivitatea lucrării și pentru a evidenția nuanțele frunzelor.

La prima etapă vom desena pe carton veverița, apoi vom compara părțile corpului cu frunzele pe care le avem pregătite din timp. Pentru trunchi vom alege o frunză mai mare de mesteacăn și o vom așeza pe suport fără să o lipim. Pentru coadă, vom potrivi o frunză de frasin, iar pentru membrele superioare, vom găsi două frunze mici de scoruș sau vom tăia în două o frunză

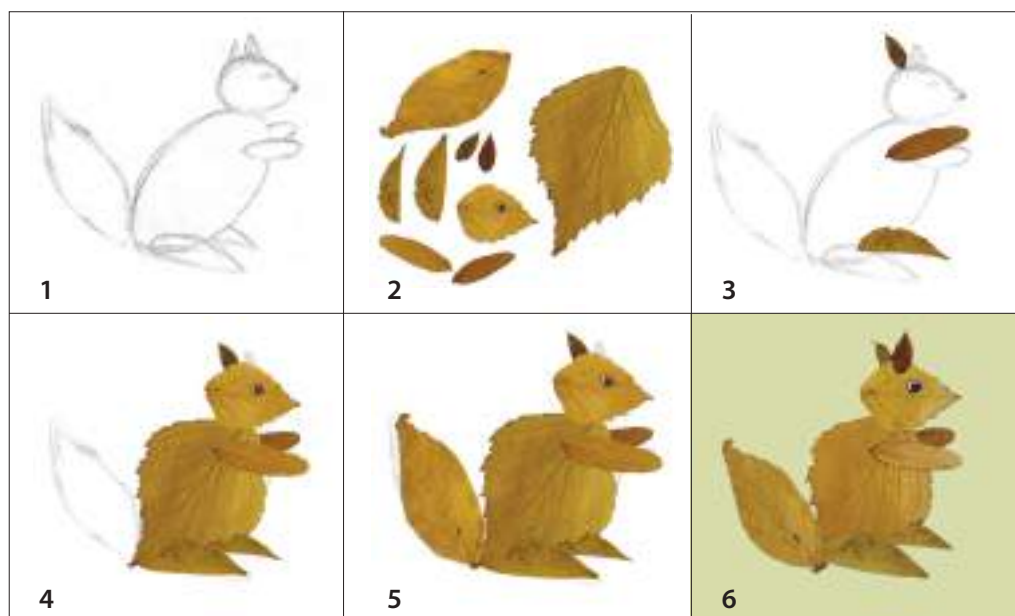

Fig. 1.46. Etapele confecționării unei veverițe din diverse frunze

de salcîm. Membrele inferioare le vom improviza din două jumătăți de frunză de mesteacăn.

Vom lipi mai întîi lăbuța care se află mai departe de ochiul privitorului, adică cea de după corpul animalului, plasînd-o sub frunza mare (trunchi), iar lăbuța dinspre privitor o vom fixa peste trunchi.

Pentru cap vom folosi, de asemenea, o frunză de mesteacăn, dar mai mică.

Din alte frunze vom decupa urechiușele și năsucul. Iar pentru ochi putem folosi diferite semințe sau boabe de piper negru tăiate în două.

Fig. 1.47. O sculptură în dovleac realizată de Ray Villafane (vezi textul de mai jos)

Pinocchio

a mai aflat că...

...lucrul cu materialele netradiționale poate transforma

un amator într-un adevărat artist. Așa s-a întîmplat cu americanul Ray Villafane. Născut într-o familie modestă, copilul își făcea singur jucăriile din ... dovleac. După ce a absolvit o școală de artă, tînărul a continuat să lucreze cu același material neobișnuit. Colecția sa adună acum un număr impunător de sculpturi deosebit de plastice și expresive. În 2010, Villafane a fost invitat la Casa Albă, unde a „elaborat” cîteva sculpturi din același material cules din grădină.

Compoziții volumetrice

Din materiale naturale se pot confecționa diverse lucrări volumetrice.

La realizarea lucrărilor plastice din materiale naturale, avem nevoie și de materiale suplimentare: hîrtie, carton, sîrmă de cupru, lînă, polistiren, scobitori etc.

Pentru a crea lucrări volumetrice cu materiale din natură, vom analiza în prealabil modelul (pasăre, animaluț etc.), căutînd materiale ce se aseamănă cu anumite părți ale corpului.

În imaginea alăturată (fig. 1.48), capul coșului s-a confecționat din ghindă de stejar (se

Fig. 1.48. Încercați să aflați care sînt materialele utilizate de tînărul „sculptor” în această lucrare

Aminteste-ți!

Tehnica mixtă este o metodă care permite utilizarea mai multor procedee de lucru. Cum ar fi, de exemplu, realizarea monotipiei în acuarelă și tuș sau crearea unui colaj mixt cu ajutorul diverselor materiale.

Pinocchio
 a mai aflat că...

În sec. al XX-lea, artiștii au experimentat pictarea pe suporturi netradiționale, încorporând în pictură materiale și obiecte.

Astfel de tehnici mixte, cum ar fi includerea unor bucăți de mușama sau de ziar în picturi, au fost folosite pe larg de artiștii Pablo Picasso și Georges Braque. La noi, aceste tehnici au fost aplicate de Mihail Grecu, Andrei Sîrbu ș.a.

poate folosi și fructul de măceș). Pentru trunchi poate fi potrivită o ghindă sau o castană, important este ca acestea să se asemene cu trunchiul cocoșului.

Vom fixa capul de trunchi cu ajutorul unei crenguțe ascuțite. Tot cu crenguțe vom fixa de trunchi labele picioarelor, pentru care vom utiliza cupele ghindelor.

Apoi ne vom ocupa de detalii. Din câteva pene mici vom confecționa coada și creasta. „Mărgelele” cocoșului le vom modela din plastilină. Pliscul poate fi făcut din două crenguțe, dar poate fi modelat și din plastilină.

Tehnici mixte

La realizarea lucrărilor din materiale netradiționale se utilizează, de obicei, tehnici de lucru mixte. Materialele pot fi combinate în cele mai neașteptate moduri (fig. 1.49).

În cazul în care două elemente trebuie asamblate, putem folosi lipiciul sau, atunci când e posibil, le vom găuri și le vom uni cu scobitori. Pentru lucrări mai complexe, putem folosi atât materiale naturale (conuri, frunze, coajă de copac, semințe ș.a.), cât și artificiale (polistiren, sîrmă, nasturi, paiete, mărgele). O mai mare

Fig. 1.49. Lacul lebedelor.
Colaj. Un pic de fantezie și răbdare și opera e gata!

diversitate a materialelor folosite ne dă posibilitatea de a crea lucrări originale (fig. 1.50). Este important ca materiale utilizate să se asorteze.

În arta plastică, tehnicile mixte largesc semnificativ posibilitățile de expresie, înlesnind totodată crearea unor efecte imposibil de realizat prin tehnicile tradiționale.

Fig. 1.50. Un „strugure” improvizat din boabe de porumb și dintr-o frunză de arțar

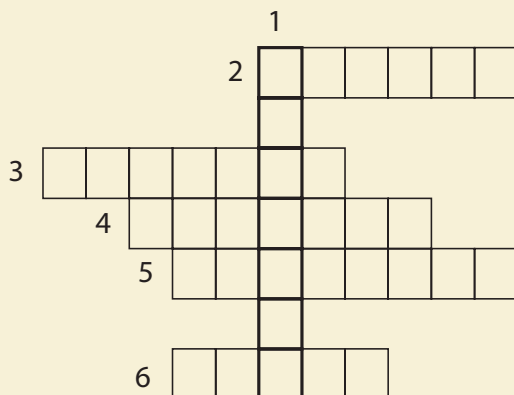
Exerciții aplicative

1. Care sînt materialele netradiționale utilizate la orele de educație plastică?
2. Realizează un colaj cu ajutorul șervețelelor.
3. Alcătuieste un colaj din materiale netradiționale cu subiectul *Toamna aurie*.
4. Din materiale naturale (conuri, ghinde, castane etc.), improvizează o lucrare volumetrică (păsări, animale).

Dezlegarea rebusurilor te ajută să-ți verifici cunoștințele la tema dată, îți dezvoltă imaginația.

Încearcă să rezolvi aceste rebusuri singur sau împreună cu colegii. Dacă nu reușești să găsești varianta corectă, recitește tema din manual.

1. Instrument cu ajutorul căruia colorăm imaginile.
2. Placă (suport) pe care pictorul amestecă culorile.
3. Lemn carbonizat.
4. Instrument folosit la modelare.
5. Vopsea transparentă, ușor solubilă în apă.
6. Vopsea opacă ce conține ceruză.

Capitolul 2

Elemente ale limbajului plastic

Pinocchio

a mai aflat că...

...natura folosește cu multă măiestrie punctele. Buburuza (fig. 2.1b) este una dintre cele mai frumoase insecte datorită celor șapte puncte „pictate” pe fundal roșu. Pentru unele ființe mici, punctele au nu numai un rol decorativ. Fluturile ochi-de-păun (fig. 2.1a) imită prin cele patru pete de pe aripi ochii unui animal mai mare. În felul acesta, el își pune dușmanii pe fugă.

a)

b)

Fig. 2.1. Exemple de puncte „pictate” de natură

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- care este rolul punctului ca element al limbajului plastic;
- care este rolul liniei ca element al limbajului plastic;
- ce reprezintă pata picturală și pata decorativă;
- noi procedee de modificare a culorilor prin amestecuri cromatice.

Pentru a înțelege mai bine o operă de artă și pentru a ști cum se desenează, pas cu pas, un obiect, o figură din lumea care ne înconjoară, trebuie să învățăm mai întâi **limbajul plastic**. Ca și limbajul propriu-zis, prin intermediul căruia putem vorbi cu colegii de clasă, cu profesorii, cu părinții, limbajul plastic e alcătuit din mai multe elemente cu ajutorul cărora putem exprima, prin imagini, anumite stări, sentimente, trăiri. Elementele de limbaj plastic constituie alfabetul artelor plastice. Necunoscând acest alfabet, acest limbaj special, nu vei putea înțelege mesajul transmis de o operă de artă la fel cum un analfabet nu poate să citească o carte.

Punctul ca element al limbajului plastic. Contexte de utilizare a punctelor

Punctul este urma cea mai mică lăsată de un instrument de lucru pe hîrtie, pînză, lemn.

În textele scrise, punctul este cel mai simplu semn ortografic. În arta plastică, punctul este unul dintre cele mai importante elemente ale limbajului plastic.

Folosind punctul plastic, putem obține anumite efecte plastice.

Punctul este utilizat:

a) cu rol *constructiv* – pentru a sugera (a modela) volumul și spațiul (fig. 2.2);

b) cu rol *figurativ* – pentru a reda forme din natură (stele, frunze, fructe în copaci, flori pe câmp, picături de ploaie ș.a.) (fig. 2.3 a);

c) cu rol *decorativ* – pentru a ornamenta diferite obiecte: vase, unelte, încălțăminte, îmbrăcăminte, țesături etc. (fig. 2.4).

Glosar

Autor – persoană care creează o operă;

element – o parte dintr-un întreg.

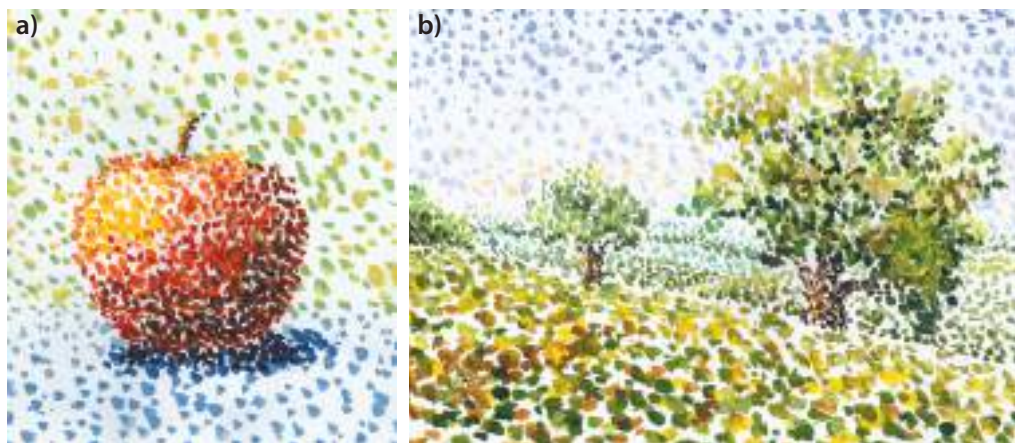

Fig. 2.2. Punctul cu rol constructiv poate fi utilizat pentru a reda imaginari: a) volumul; b) spațiul

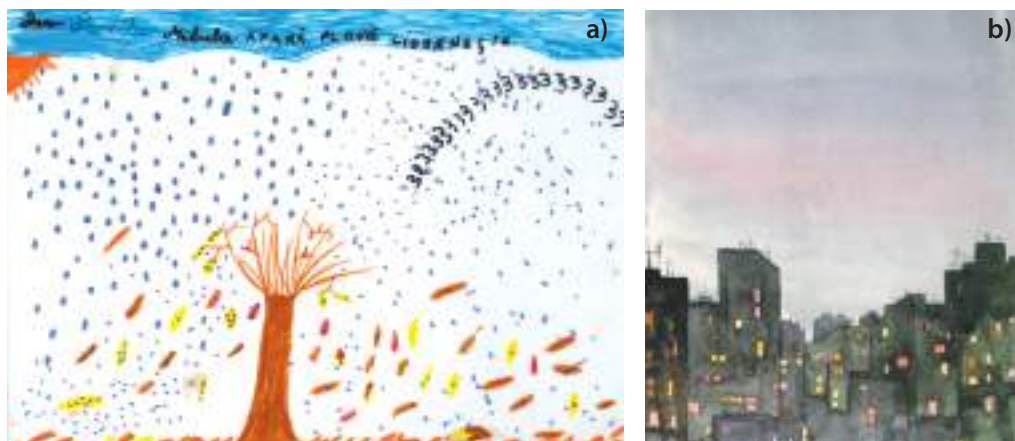

Fig. 2.3. Punctul cu rol figurativ poate reprezenta: a) picături de ploaie; b) geamurile blocurilor

Privește cu atenție imaginile din pagină și analizează punctul ca element constructiv și figurativ al limbajului plastic.

E bine să știi!

În artele plastice, punctul se obține prin diverse procedee:

pulverizarea – împrăștierea, pe hîrtie sau pe o altă suprafață, a culorii cu ajutorul pulverizatorului;

stropirea – se efectuează cu stiloul, pensula, periuța de dinți etc.

Fig. 2.4. Punctul cu rol decorativ poate fi utilizat pentru ornamentarea:
a) vaselor; b) țesăturilor;
c) îmbrăcămintei

a)

c)

b)

Unele opere de artă pot fi create din mai multe puncte plasate alături pe hîrtie, carton, pînză ș.a. cu creionul, penița, pensula etc. (fig. 2.5).

Fig. 2.5. Georges Seurat. *Pod la Courbevoie*

Glosar

Procedeu – mijloc folosit pentru a obține un anumit rezultat;

pulverizator – aparat utilizat pentru împrăștierea, în particule foarte fine, a lichidelor.

Linia – element al limbajului plastic. Cum folosim linia

Linia este urma continuă lăsată de un instrument de lucru (creion, cariocă, pix, peniță, pensulă etc.) pe o suprafață anumită. Ea este compusă dintr-un șir neîntrerupt de puncte „lipite” parcă unul de altul.

Spre deosebire de linia care se folosește în matematică, în artele plastice linia este *modulată* (fig. 2.6), adică diferită ca valoare (închisă – deschisă, groasă – subțire), fiind trasată cu mâna liberă (figurile 2.7, 1.21).

Aminteste-ti!

Linia poate fi:

- dreaptă;
- frântă;
- verticală;
- orizontală;
- oblică.

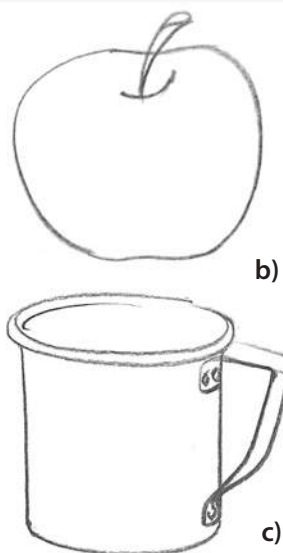

Fig. 2.6. Exemple de linii modulate:

a), d) – cu creioane colorate;
b), c) – cu creion negru (cu mină de grafit);
e) – cu pensula

Fig. 2.7. Harmenszoon van Rijn Rembrandt. *Leul*

Glosar

Oblică – înclinată.

Liniile sînt de mai multe feluri, în funcție de:

- *direcție* – linii drepte, frînte (reci), ondulate (calde);
- *poziție* – linii orizontale, verticale, paralele, oblice;
- *modul de trasare* – linii continue, întrerupte;
- *grosime* – linii subțiri, groase.

În funcție de forma, lungimea și poziția liniilor, putem descoperi diferite semnificații ale acestora:

- linia orizontală redă calmul, starea de repaus;

Fig. 2.8. Leonardo da Vinci. *Cap de femeie*

- linia verticală – siguranța;
- linia oblică – mișcarea;
- linia frîntă – neliniștea.

În compozițiile grafice, cu ajutorul liniei, ca element constructiv, sînt reprezentate conturul formelor (fig. 2.6 b, c; fig. 2.8), volumul și spațiul. Pentru a reda petele de lumină, se folosesc linii rare și subțiri, iar pentru a obține umbre, se vor utiliza linii dese și groase (fig. 2.8).

Ca element decorativ, linia este întilnită frecvent în natură (pe blana animalelor, pe insecte, pești, pe flori ș.a.) (fig. 2.9), dar și pe dife-

Fig. 2.9. Exemple de linii cu caracter decorativ

rite obiecte create de om (veselă, haine, mobilă etc.) (fig. 2.10).

În arta plastică, dar mai ales în compozițiile decorative, linia-ornament, în combinație cu alte elemente plastice, are un aspect deosebit. Acest lucru se poate vedea deseori pe covoarele țesute de bunicile și străbunicile noastre, care, pentru a le înfrumuseța, foloseau diverse tipuri de linii, accentuându-le cu mai multe culori (fig. 2.11). Linia e de neînlocuit în broderii, în decorațiile de pe diferite obiecte din ceramică (urcioare, farfurii ș.a.), în incrustațiile în lemn.

Fig. 2.10. Compoziții decorative cu linii-ornament

Glosar
Incrustație – gravură în lemn.

Fig. 2.11. Covor moldovenesc cu linii decorative

Pinocchio

a mai aflat că...

...în viața de toate zilele, sîntem înconjurați de linii. Brazi, stîlpii de telefon, muhiile caselor sînt excelente linii verticale. Orizontul se vede de multe ori ca o linie orizontală care desparte cerul de pămînt (fig. 2.12). Secera lunii e o linie curbă. Unele insecte, cum ar fi

Linia orizontului

Fig. 2.12. Nicolae Grigorescu. Car cu boi

albina sau viespea (fig. 2.13 a), au corpul colorat în linii galbene și negre. Cu dungi negre, pe un fundal galben-oranj, este „marcat” și tigrul. Zebra este însă animalul pe care natura l-a înzestrat cu cele mai multe linii.

Unele scoici de mare (fig. 2.13 c), melcul, cu linia lui în spirală, au sugerat oamenilor diverse motive decorative, reproduse apoi pe urcioare, porți, broderii, covoare. Fulgii e cea mai frumoasă creație din linii a naturii (fig. 2.13 b).

a)

b)

c)

Fig. 2.13. Exemple de linii „desenate” de natură

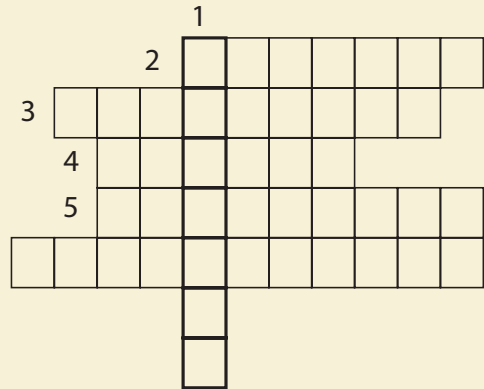

Exerciții aplicative

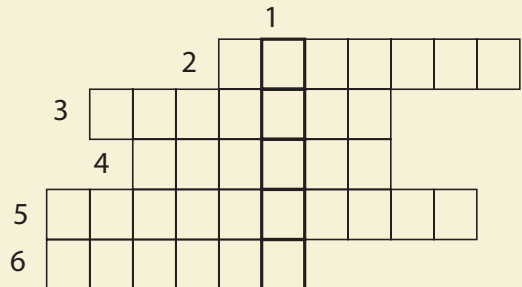
1. Desenează, la alegere, o piesă de domino, un pom sau un urcior, în care punctul să fie utilizat cu rol constructiv, figurativ sau decorativ.
2. Creează un ornament pentru un semn de carte cu ajutorul punctelor și liniilor.
3. Realizează o compoziție plastică (un peisaj de toamnă, de exemplu), folosind ca element de construcție linia modulată.
4. Privește un fulg și încearcă să afli din ce este alcătuit – puncte, linii drepte, linii curbe sau altceva?

Încearcă să rezolvi aceste rebusuri singur sau împreună cu colegii. Dacă nu reușești să găsești varianta corectă, recitește tema din manual.

1. Element al limbajului plastic, cunoscut și în gramatică.
2. La lecțiile de artă plastică studiem limbajul...
3. Pentru a reda forme din natură, utilizăm punctul cu rol...
4. Aplicăm puncte pe foaie cu ...
5. La ornamentarea diferitor obiecte, aplicăm punctul cu rol...
6. Pentru a sugera volumul și spațiul, utilizăm punctul cu rol...

1. Urma continuă lăsată de creion, peniță etc. se numește ...
2. Linia este un element al limbajului...
3. Liniile pot fi groase și...
4. În funcție de direcție, liniile pot fi drepte, ondulate și...
5. Linia frântă redă...
6. Putem trasa linii orizontale, verticale, paralele, ...

Pata de culoare

Fig. 2.14. Exemplu de pată plată într-o compoziție decorativă

Pata de culoare reprezintă urma de culoare lăsată pe suportul plastic de instrumentele cu care lucrăm (pensule, carioci, creioane etc.).

Pata poate fi *cromatică*, atunci când se obține prin aplicarea diferitor culori pe suport și *acromatică*, dacă se realizează cu alb, negru sau gri.

Pata cromatică sau acromatică poate fi așezată pe suport în diverse moduri. Cu pensula, prin stropire, imprimare etc. Acest procedeu se numește *tratarea suprafeței plastice*.

În cazul în care culoarea este aplicată uniform pe o anumită suprafață fără urme vizibile de pensulă obținem pată *plată* sau *decorativă*. Pata plată se aplică în lucrările decorative (fig. 2.14).

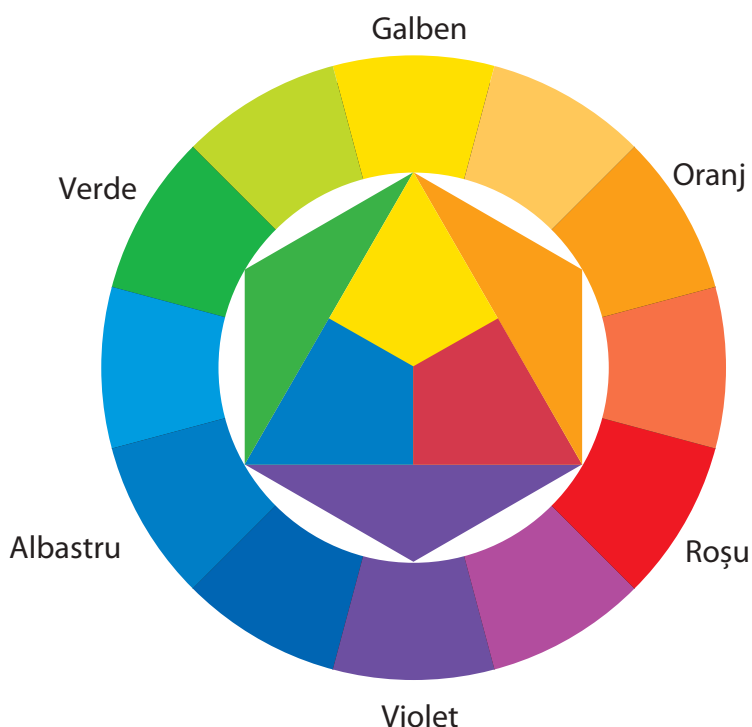
Pata picturală este o modalitate specifică de a picta, de a așterne pe hârtie pete de diverse tonuri și nuanțe în tușe vizibile. În comparație cu pata decorativă, pata picturală este neuniformă, cu diverse tonuri și nuanțe pe aceeași suprafață plastică, redând efecte de lumină și de umbră, de aproape-departee. Astfel, obținem compoziții plastice armonioase (fig. 2.15).

Fig. 2.15. Mihail Petric. *Gurzuf*. Exemplu de utilizare a petei picturale

Culoarea

Toate lucrurile din jurul nostru au nu numai formă, dar și culoare, prin intermediul căreia le putem mai ușor recunoaște. Culoarea ne face viața mai frumoasă, mai plină.

Culorile principale sau primare (galben, roșu, albastru) sînt cele care nu pot fi obținute din alte culori.

Culorile secundare sau binare sînt cele obținute din amestecul proporțional a două culori primare (roșu + galben = oranj; galben + albastru = verde; roșu + albastru = violet).

Fig. 2.16. Cercul cromatic (după J. Itten)

Amestecuri cromatice

Prin combinarea culorilor între ele obținem un **amestec cromatic**.

Amestecînd două culori vecine (pe cercul cromatic), vom obține *nuanțe* ale unei culori. De regulă, una din culori se ia în cantitate mai mare, la ea adăugîndu-se, într-o cantitate mai mică, o altă culoare (sau alte culori), în funcție de nuanța pe care vrem s-o căpătăm. Această dispunere succesivă a nuanțelor într-o compoziție formează **game cromatice**. Culoarea care redă tonalitatea de ansamblu se numește **dominantă cromatică**.

Glosar

Cromatic – ce conține culoare;

acromatic – lipsit de culoare;

colorit – totalitatea culorilor unui tablou sau obiect.

E bine să știi!

Colorile *roșu, oranj (portocaliu) și galben* dau senzația de căldură și se numesc *culori calde*.

Colorile *verde, albastru, violet* dau senzația de frig și se numesc *culori reci*.

Dacă într-o pictură aplicăm, de exemplu, mai mult galben, vom avea o *gamă caldă de culori* (fig. 2.17), iar dacă aplicăm mai mult albastru, vom obține o *gamă rece de culori* (fig. 2.18).

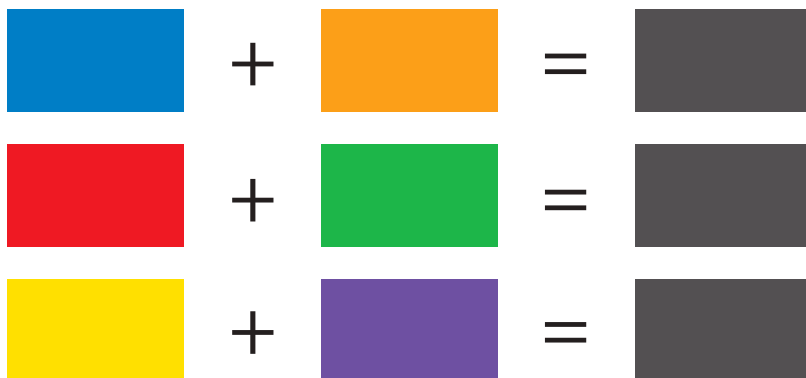

Fig. 2.17. Andrei Sirbu. *Floarea-soarelui*

Fig. 2.18. Valentina Rusu-Ciobanu. *Foc de artificii*

Din amestecul culorilor complementare rezultă un *gri neutru*. Pe cercul cromatic (fig. 2.16), aceste culori sînt așezate în poziții diametral opuse. Principalele perechi de culori complementare sînt: *galben – violet, roșu – verde, albastru – oranj*.

Amestecul culorilor cu alb și negru

Albul și negrul nu au calități cromatice (sînt lipsite de culoare), de aceea se numesc **nonculori**. Amestecînd albul cu negrul în proporții diferite, obținem *griuri acromatice*. Aceste amestecuri pot fi aplicate la redarea petelor de lumină și umbră.

Combinînd culorile cu alb, vom crea *tonuri deschise*, luminoase (fig. 2.19), iar prin amestecul culorilor cu negru, vom obține *tonuri închise*, stinse, întunecate (fig. 2.20).

Semnificația celor trei culori ale semaforului:

- roșu – stai pe loc!;
- galben – pregătește-te să traversezi;
- verde – e timpul să traversezi strada.

Fig. 2.19. Mihail Grecu. Biserica din satul Tașlic Fig. 2.20. Vasile Cojocar. Arta lemnului

În aceste imagini, observăm că primul pictor a combinat culorile cu alb atunci cînd a redat spații luminate, iar al doilea pictor, pentru a sugera umbra, a adăugat mult negru.

Prin amestecul culorilor cu alb și negru, putem reda, de asemenea, volumul și spațiul.

Fuzionarea

În unele cazuri, pentru a obține o delimitare catifelată a culorilor, amestecul spontan se efectuează direct pe foaie. Acest procedeu de contopire a culorilor se numește *fuzionare*.

Glosar

Fluidizare – procedeu de diluare a culorilor cu apă. Cu cît se aplică mai multă apă, cu atît culoarea se „subțiază” mai mult.

Fig. 2.21. Acuarela pe umed. Fuzionarea culorilor

Fuzionarea se obține prin aplicarea a două pete sau linii de culoare fluidizate. Amestecul culorilor pe suprafața umedă a foii creează un joc neașteptat de nuanțe. Acest joc poate fi diversificat prin aplicarea unor culori mai mult sau mai puțin fluidizate (fig. 2.21).

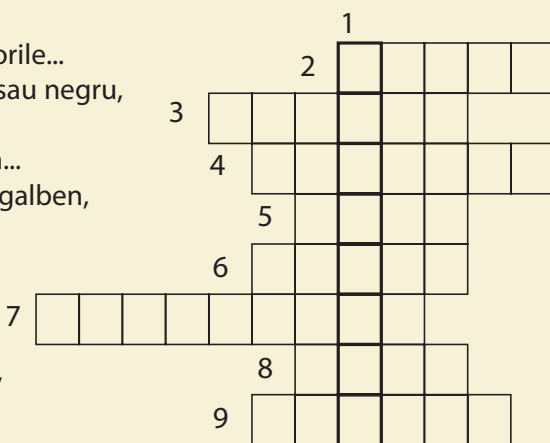
Exerciții aplicative

1. Pictează o compoziție (un peisaj de vară, o zi ploioasă, amurgul etc.), utilizând nuanțe de culori reci și calde.
2. Realizează o compoziție (*Visul, Zborul, Bucuria*) prin amestecul culorilor cu alb și negru.
3. Realizează o compoziție cu subiectul *Norii*, utilizând procedeul de fuzionare a culorilor.

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema din manual.

1. Albastrul este... cerului.
2. Ne dau senzația de căldură culorile...
3. Prin amestecul culorilor cu alb sau negru, obținem diferite...
4. Tricolorul are în mijloc culoarea...
5. Cunoaștem trei culori primare: galben, albastru și...
6. Roșu + galben = ...
7. Există culori principale și...
8. Culori ce dau senzația de frig.
9. Amestecând două culori vecine, vom obține...

Capitolul 3

Inițiere în compoziție

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- cum se plasează elementele plastice pe o suprafață prin:
 - redarea planurilor;
 - evidențierea elementelor principale;
 - subordonarea elementelor.

Amintește-ți!

Prin compoziție înțelegem aranjarea armonioasă și echilibrată a elementelor de limbaj plastic pe un suport, astfel încât acestea să fie percepute unitar.

Compoziția figurativă (realistă)

Compoziția figurativă se referă la reprezentarea plastică a ființelor și obiectelor din realitate, folosind elemente luate din natură și viață, imaginile create fiind ușor de recunoscut (fig. 3.1, 3.2).

Compoziția figurativă, ca orice compoziție plastică, trebuie să respecte unele principii compoziționale: *paginația*, *structura*, *proporția* etc.

Paginația definește modul de organizare, de compunere a elementelor de limbaj în spațiul plastic. Paginația este prima etapă în realizarea unei compoziții plastice.

Structura reprezintă schema amplasării elementelor compoziției pe o suprafață.

Fig. 3.1. Jacob van Ruisdael. *Peisaj cu cascadă*

Fig. 3.2. William Michael Harnett. *Comorile mele*

Pinocchio a mai aflat că...

...compoziții plastice figurative întâlnim mai ales în bisericile noastre împodobite cu icoane reprezentând scene din viața lui Hristos. Ele nu sînt doar obiecte de cult, dar și veritabile opere de artă, executate după cele mai severe reguli artistice. Artiștii iconari respectă cu multă strictețe proporțiile și structurile compoziționale, orice detaliu fiind plasat în compoziție cu o precizie matematică.

Schemele compoziționale pot fi organizate în mai multe feluri: *pe orizontală* (fig. 3.3), *pe verticală* (fig. 3.5), *pe diagonală* (fig. 3.4) etc.

Fig. 3.3. Leonardo da Vinci. *Cina cea de taină*

Fig. 3.4. Sebastiano Ricci.
Rugăciunea din grădină

Fig. 3.5. Bartolomé Murillo.
Imaculata Concepție din Aranjues

Glosar

Spațiu plastic/ suprafață plastică – suportul pe care se desenează, se pictează;

iconar – persoană care pictează icoane.

Orice compoziție plastică se realizează respectînd anumite proporții. **Proporția** reprezintă raportul dintre dimensiuni. Pe parcursul executării unei lucrări plastice, e necesar să ținem cont de:

a) *raportul dintre obiecte și suprafață*. Între obiectul reprezentat și suprafața plastică trebuie să existe o armonie (fig. 3.2);

b) *raportul dintre obiectele de pe suprafață*. Dacă în natură un obiect este mai mare decît altul

de două ori, de exemplu, atunci și pe suprafața plastică vom respecta acest raport (fig. 3.2). Se va ține cont ca obiectele plasate în prim-plan să fie mai mari, iar cele din planul al doilea să arate mai mici;

c) *raportul dintre dimensiunile proprii ale obiectului*. Dacă lățimea unui obiect este mai mică de câteva ori decât înălțimea lui, atunci vom ține cont de acest raport și la reprezentarea lui (fig. 3.2).

Evidențierea centrului de interes

La baza oricărei compoziții plastice se află o idee. Această idee ocupă locul principal în compoziție, focalizând atenția privitorului.

Locul sau zona dintr-o compoziție care atrage atenția din primul moment se numește **centru de interes**.

Centrul de interes poate fi pus în *evidență* prin diverse modalități:

- prin contraste de lumină și culori (fig. 3.6);

E bine să știi!

Pentru a evidenția elementul principal (centrul de interes), marii maeștri au folosit de cele mai multe ori lumina, mai exact contrastul închis-deschis. În tabloul lui Rembrandt plasat mai jos (fig. 3.6), există o mulțime de personaje. Cele mai multe dintre ele rămân însă în umbră, pictorul evidențind doar trei figuri din prim-planul lucrării. Ele ne atrag imediat atenția, deoarece lumina le smulge din întunericul general.

La fel sînt evidențiați, cu ajutorul proiectoarelor, artiștii care joacă un rol principal pe scena teatrului sau într-o sală de concert.

Glosar

A focaliza – a concentra atenția pe o suprafață mică;

contrast – opoziție (deosebire) puternică între două sau mai multe lucruri.

Fig. 3.6. Harmenszoon van Rijn Rembrandt. *Rondul de noapte*

- prin situarea personajelor în prim-plan sau în centrul suprafeței pictate (fig. 3.7);

Fig. 3.7. Constant Troyon.
Marea vânătoare

Fig. 3.8. Jacques-Louis David. *Jurământul Horațiilor*

Glosar

A aglomera – a aduna laolaltă.

Aminteste-ti!

Orice urmă de culoare aplicată pe o suprafață plastică se numește pată de culoare.

Urmele vizibile lăsate de pensulă pe suprafață se numesc tușe.

Fig. 3.9. Jan Matejko.
Copernic sau discuția cu Dumnezeu. Găsește centrul de interes și elementele subordonate în acest tablou

- prin personaje antrenate într-o mișcare activă, chiar dacă acestea sînt în afara centrului geometric al tabloului; compozițional, un asemenea grup de personaje este echilibrat compozițional de un alt grup, secundar, situat în planul doi (fig. 3.8).

Centrul de interes se evidențiază mai ales printr-o anumită formă sau culoare dominantă

în compoziție. În acest caz, se vor face mai puțin observate celelalte elemente (forme și culori), pentru că ele sînt secundare (*fig. 3.9*). Acestea sînt însă părți componente ale lucrării și au menirea de a accentua elementele principale.

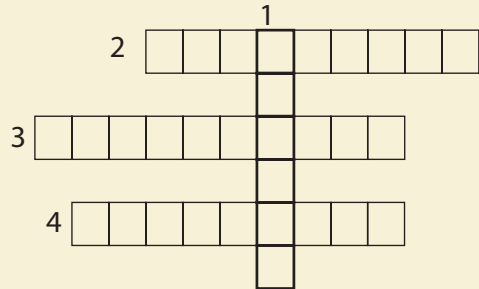
Exerciții aplicative

1. Alcătuieste trei compoziții aranjînd elementele plastice conform schemelor: *pe orizontală, pe verticală, pe diagonală*.
2. Pictează o compoziție figurativă evidențîind centrul de interes prin contraste de culoare.
3. Realizează o compoziție figurativă aplicînd tratarea picturală (un coș cu fructe, o vază cu flori sau altceva).

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema.

1. Tablou care reprezintă un colț din natură.
2. Cele trei principii compoziționale sînt: *paginația, structura și...*
3. Proporția reprezintă raportul dintre...
4. Prima etapă în realizarea unei compoziții.

Capitolul 4

Inițiere în domeniul artelor plastice

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- ce este grafica, pictura, sculptura, arhitectura și arta decorativă;
- care sînt cele mai cunoscute muzee din lume;
- ce înseamnă *capodoperă* și cine pot fi numiți *maestri*;
- capodopere ale maștrilor picturii universale.

Amintește-ți!
Grafica, pictura, sculptura, arhitectura și arta decorativă alcătuiesc ramurile artelor plastice.

Fig. 4.1. Grafică în tehnica gratajului

Fig. 4.2. Harmenszoon van Rijn Rembrandt. Podul

Ramurile artelor plastice

Arta plastică se împarte în ramuri în funcție de materialele, tehnicile, dar și de elementele de limbaj plastic folosite la realizarea lucrărilor.

Grafica. Elementele principale de limbaj plastic utilizate în grafică sînt punctul și linia (fig. 4.1).

După cum știți din clasa a doua, în unele cazuri se folosește și culoarea. Însă în comparație cu pictura, în compozițiile grafice culoarea are un rol secundar.

Așadar, *grafica* este ramura artelor plastice la baza căreia se află desenul. Materialele cu ajuto-

rul cărora se realizează un desen sînt creioanele cu mină de grafit, cărbunele, iar suprafața plastică pe care se lucrează este hîrtia (fig. 4.2).

Fig. 4.3. Leonardo da Vinci. *Mona Lisa* Fig. 4.4. Paul Cézanne. *Natură moartă cu sertar deschis*

Pictura. Am aflat deja că prin desen se reprezintă forma obiectelor, iar pictura redă coloritul lumii înconjurătoare (figurile 4.3, 4.4). Prin urmare, elementul principal de limbaj plastic în pictură este culoarea. În pictură, ca și în grafică, se folosește linia, punctul și pata picturală, doar că în cazul dat aceste elemente de limbaj plastic se reprezintă prin culoare. Prin intermediul picturii, se poate reda nu numai frumusețea lumii înconjurătoare, dar pot fi exprimate și anumite stări sufletești, emoții.

Sculptura este arta redării formelor volumetrice, adică a formelor ce ocupă un loc în spațiu și pot fi privite din toate părțile (fig. 4.5). Așadar, în sculptură, principalul element al limbajului plastic este forma, care se obține prin cioplire sau modelare. Materialele dure, cum ar fi lemnul, piatra, se cioplesc pînă se ajunge la forma dorită. Iar materialele maleabile, de exemplu, lutul sau plastilina, se modelează.

Fig. 4.5. *Băiatul cu spinul*.
Bronz. Sculptură antică

Arhitectura este arta proiectării și construirii edificiilor. În comparație cu alte ramuri ale artelor plastice, arhitectura, pe lângă aspectul ei estetic (figurile 4.7, 4.8), mai are avantajul de a fi și utilă, creînd oamenilor condiții necesare pentru trai și activitate (fig. 4.6).

Fig. 4.6. *Burj al Arab* (Turnul arabilor). Hotel din Dubai, una dintre cele mai originale construcții arhitecturale din lume

Fig. 4.7. Muzeul Luvru din Paris

E bine să știi!

Edificiile destinate traiului sau muncii, odihnei sau studiilor, comerțului sau riturilor de cult trebuie să fie rezistente, comode și utile. Pe lângă aceste calități, clădirile mai trebuie să aibă și un caracter estetic plăcut. Anume aspectul estetic face ca arhitectura să devină o artă.

Fig. 4.8. Arcul de Triumf din Chișinău

Arta decorativă

Arta decorativă are menirea de a înfrumuseța diverse obiecte: de uz casnic (veselă, mobilă), de vestimentație (haine, nasturi, încălțăminte), fel de fel de bijuterii (mărgele, giuvaiere, cercei).

Acestea nu sînt propriu-zis obiecte de artă, ele sînt apreciate mai mult pentru utilitatea lor (*figurile 4.10, 4.11*).

Fig. 4.9. Ou decorativ fabricat de giuvaierul Pierre-Karl Fabergé

Prin urmare, arta decorativă este o activitate artistică, rezultatul căreia are ca scop crearea confortului și frumosului în mediul material care îl înconjoară pe om (*figurile 4.9, 4.12*).

Fig. 4.10. Vase decorative

Fig. 4.11. Vase ornamentate

Fig. 4.12. Elena Rotaru. *Vara*, goblen

Exerciții aplicative

1. Desenează portretul prietenului cu ajutorul materialelor grafice.
2. Pictează un peisaj cu subiectul *A venit primăvara*.
3. Care este deosebirea dintre o sculptură și o operă arhitecturală?
4. Ce obiecte de artă decorativă ai observat în casă, în școala ta?

Muzee și galerii

Aminteste-ți!

Muzeu se numește instituția în care sînt expuse, pentru publicul larg, diverse obiecte de artă ce reprezintă un interes științific, istoric, artistic etc.

E bine să știi!

Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale au apărut muzeele virtuale pe CD-ROM și pe internet.

Fig. 4.13. Una dintre sălile muzeului Luvru din Paris

Abia în epoca Renașterii noțiunea de muzeu a căpătat sensul ei actual.

În toate orașele mari există muzee de artă.

Muzeul Luvru din Paris (figurile 4.7, 4.13), cu peste opt milioane de vizitatori pe an, este unul dintre cele mai cunoscute muzee din lume. În colecțiile lui se află sute de lucrări celebre: *Venus din Milo* și *Victoria din Samothrace*, *Mona Lisa* de Leonardo da Vinci și *Pluta Meduzei* de Théodore Géricault. În colecțiile Luvrului se află obiecte din perioada Antichității pînă în sec. XIX.

Pinocchio

a mai aflat că...

Muzeul Luvru a fost deschis în palatul regal cu aceeași denumire. Clădirea fusese cîndva fortăreață. În subsolurile muzeului se pot vedea și azi rămășițele de zid ale străvechii cetăți.

Fig. 4.14. Muzeul Britanic din Londra

Muzeul Britanic din Londra (fig. 4.14) are o colecție bogată de obiecte originale adunate de pe toate continentele, ilustrând istoria culturii umane de la începuturile sale pînă în prezent.

Muzeul Ermitaj din Sankt Petersburg (fig. 4.15) este un complex muzeistic, alcătuit din șase clădiri situate pe malul râului Neva. Principala clădire a muzeului este Palatul de Iarnă.

Fig. 4.15. Muzeul Ermitaj din Sankt Petersburg

Muzeele Vaticane (fig. 4.16) sînt situate în cetatea Vaticanului din Roma.

Aici se află una dintre cele mai mari colecții de artă din lume, acumulată de-a lungul secolelor de către papi.

Muzeul a fost fondat de papa Iulius al II-lea în sec. al XVI-lea.

Pinocchio
a mai aflat că...

Cea mai mare galerie de artă din lume este găzduită de Palatul de Iarnă al orașului Sankt Petersburg. În cele 322 de galerii sînt expuse aproximativ trei milioane de opere de artă.

E bine să știi!

Despre Cetatea Vaticanului se spune că ea însăși este o operă de artă, iar Capela Sixtină este diamantul acestei opere de artă.

Interiorul clădirilor este bogat decorat cu fresce, marmură și împodobit cu statui.

Fig. 4.16. Unul dintre muzeele Vaticanului

Pe teritoriul Vaticanului se află 10 muzee și 14 palate care sînt incluse într-un complex muzeal unic.

Capela Sixtină (fig. 4.17) și apartamentele papale pictate de Michelangelo, Rafael ș.a. adună cei mai mulți admiratori.

Galeria este o sală de expoziție în care se expun lucrări de artă în scopul de a promova artiștii contemporani și de a le comercializa lucrările. Expozițiile organizate în galerii sînt de scurtă durată. Spre deosebire de muzee, galeriile de artă nu au fonduri în care să păstreze obiectele de artă expuse.

Aici cel mai frecvent sînt expuse picturi, dar există și expoziții de grafică, sculptură, artă decorativă. O astfel de galerie unde sînt expuse lucrările pictorilor noștri contemporani este Centrul expozițional „Constantin Brâncuși” (fig. 4.18).

Fig. 4.17. Capela Sixtină

Pinocchio a mai aflat că...

Putem numi *galerie de artă* și magazinul *on-line* de vânzare a lucrărilor de artă, atît originale, cît și a còpiilor după autori celebri.

Fig. 4.18. Centrul expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău

Maeștri și capodopere

În sferele artei sînt numiți *maeștri* persoanele care demonstrează o deosebită înzestrare și talent în domeniul care îi consacră. Poate fi considerat maestru un bun pictor, un grafician, un compozitor care compune melodii foarte frumoase, un coregraf, un sculptor iscusit ș.a.m.d.

De regulă, maeștrii aduc inovații și contribuții valoroase în ramura artistică în care se afirmă. Totodată, ei au și o autoritate recunoscută de toți cei care îi urmează. Arta maeștrilor dă tonul și servește drept model pentru succesori. Marile talente au fost și mari deschizători de drumuri în artă, mari întemeietori de școli artistice.

Fig. 4.19. Rafael Sanzio. Școala din Atena

Pinocchio a mai aflat că...

O contribuție aparte în istoria artei au adus cei trei maeștri ai Renașterii: Rafael Sanzio, Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarroti. Operele lor au servit în toate timpurile drept etalon de măiestrie, neasemuitele lor creații continuînd să inspire și pe artiștii moderni.

Fig. 4.20. Michelangelo. Pietă

Capodoperă înseamnă lucrarea cea mai bine executată a unui artist.

Termenul de capodoperă a intrat în uz încă din perioada Evului Mediu. Așa se numea pe atunci opera pe care trebuia să o elaboreze tînărul la sfîrșitul perioadei de ucenicie. Fostul ucenic se străduia să realizeze o lucrare perfectă, prin care demonstra că poate fi un meșter pe cont propriu. De regulă, capodoperă se numea orice lucrare, fie a ucenicului-cizmar, fie a ucenicului-pictor.

În acele vremuri, artiștii erau asemănați cu meșterii, iar termenul *artă* desemna îndemînarea sau măiestria unei persoane într-un anumit domeniu.

Prin termenul *capodoperă*, în sensul contemporan al cuvîntului, înțelegem orice lucrare făcută cu o pricepere extraordinară, în special o realizare supremă intelectuală sau artistică (figurile 4.19, 4.20).

Pinocchio a mai aflat că...

Capodopera *Mona Lisa* (fig. 4.3, p. 43) de Leonardo da Vinci este considerată cea mai cunoscută pînă a tuturor timpurilor. Tabloul reprezintă portretul unei femei a cărei identitate a fost disputată îndelung de oamenii de știință. Se bănuia chiar că figura tinerei doamne era, de fapt, o mască pentru autoportretul pictorului. În cele din urmă, criticii de artă au ajuns la concluzia că personajul pictat este soția unui negustor din Florența, numit Francesco del Giocondo. Denumirea completă a tabloului, în italiană, este *Il ritratto di Monna Lisa del Giocondo* (Portretul Monei Lisa del Giocondo). De aceea, tabloul se mai numește și *Gioconda*, după numele soțului. Pe femeie o chema *Lisa*, iar cuvîntul *Mona* este prescurtarea expresiei italiene *Ma donna*, ceea ce înseamnă *doamna mea*. Capodopera lui Leonardo se păstrează în muzeul Luvru din Paris, Franța.

Fig. 4.23.
Leonardo da Vinci.
Autoportret

Acest cuvînt s-a utilizat mai des începînd cu sec. XVIII, perioadă marcată de formarea unui număr mare de muzee. Alegerea lucrărilor pentru muzee a și dus la folosirea mai frecventă a termenului.

În cele ce urmează, vom face cunoștință cu cîțiva maeștri ai artei universale și cu unele capodopere semnate de ei.

Leonardo da Vinci (1452-1519) este unul dintre cei mai străluciți pictori ai artei universale (fig. 4.23). Încă din copilărie, Leonardo s-a dovedit a fi foarte bun la matematică, muzică și desen, la vîrsta de 15 ani fiind trimis de tatăl său ca ucenic la unul dintre cei mai cunoscuți artiști din Florența.

Fig. 4.21. Leonardo da Vinci.
Buna Vestire

Fig. 4.22. Leonardo da Vinci.
Dama cu hermină

Vastele sale cunoștințe în anatomie, botanică, optică, geologie, cosmologie l-au ajutat să proiecteze aparate de zbor, parașuta, mașina de spălat, un cuptor metalurgic ș.a.

Leonardo da Vinci a fost un pictor neîntrecut. Aceasta se poate vedea în capodoperele *Cina cea de taină*, *Gioconda*, *Buna Vestire* (fig. 4.21) *Doamna cu hermină* (fig. 4.22) ș.a. Este și autorul renumitului *Tratat de pictură*.

Jacques-Louis David (1748-1825). Pictor francez (fig. 4.24), născut la Paris. Este pasionat de desen din copilărie. Își aprofundează studiile la Roma, oraș care va avea un rol hotărâtor pentru cariera sa artistică. David se va remarca prin pânzele *Belizarie cerșind*, *Jurământul Horațiilor* (fig. 3.8), *Moartea lui Socrate*, *Portretul doamnei Récamier*, *Marat asasinat* (fig. 4.25) ș.a.

Lucrarea *Bonaparte traversând trecătoarea Sainte Bernard* (fig. 4.26) reprezintă o compoziție monumentală. Tabloul îl are în prim-plan pe Napoleon călare pe cal. Celelalte personaje sînt plasate în plan secund, pentru a se accentua astfel măreția și importanța împăratului.

Fig. 4.24. Jacques-Louis David. *Autoportret*

Fig. 4.25. Jacques-Louis David. *Marat asasinat*

Fig. 4.26. Jacques-Louis David. *Bonaparte traversând trecătoarea Sainte Bernard*

Edgar Degas (1834-1917), pictor, sculptor și grafician francez (fig. 4.27). Subiectele lui preferate sînt cele prin care artistului îi reușește să redea perfect mișcarea: cursele de cai, lumea fascinantă a balerinelor etc. A fost un maestru al pastelului, încercînd și numeroase alte tehnici de pictură și grafică, în ultimii ani ai vieții ocupîndu-se și de sculptură (fig. 4.28). Printre

Fig. 4.27. Edgar Degas. *Autoportret*

Fig. 4.28. Edgar Degas. Mica balerină. Sculptură

cele mai cunoscute tablouri ale sale figurează neapărat și aceste titluri: *Dansatoare în albastru*, *Repetiția unui balet pe scenă*, *Curse de cai în Provența*, *Dansatoare pe scenă* (fig. 4.29).

Creația lui Edgar Degas a marcat istoria picturii.

Fig. 4.29. Edgar Degas. Dansatoare pe scenă

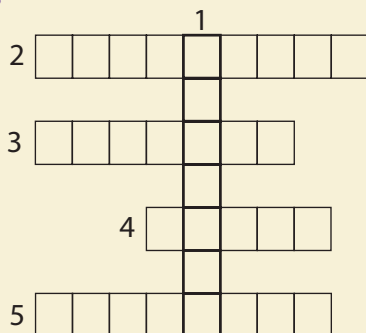
Exerciții aplicative

1. Care sînt cele mai cunoscute muzee din lume?
2. Care este deosebirea dintre muzeu și galerie?
3. Ce capodopere ați studiat la acest capitol?

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema.

1. Ramură a artei în care este folosită drept element de limbaj plastic culoarea.
2. Artă redării formelor volumetrice în piatră, marmură, bronz etc.
3. Muzeu fondat de papa Iulius al II-lea.
4. Muzeu deschis în palatul regal din Paris.
5. Unul dintre cele mai mari muzee din Londra.

clasa a 4-a

Capitolul 1

Materiale, instrumente și tehnici de lucru

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- cum se alege corect hîrtia de desen;
- tehnici de lucru cu creioanele, acuarelele și guașa;
- noi tehnici sculpturale.

Amintește-ți!

Principalele instrumente utilizate la orele de educație plastică sînt: pensulele, paleta, eboșoarul.

Știm din clasele anterioare că **hîrtia de desen** este o suprafață plastică universală pentru realizarea lucrărilor de artă.

De regulă, alegem hîrtia în funcție de materialele de care dispunem și tehnicile de lucru pe care le vom aplica. Reușita unui desen depinde mult de calitatea hîrtiei (*figurile 1.1, 1.4*), de aceea e bine să fim atenți la acest aspect atunci cînd o procurăm.

Hîrtia fabricată pentru lucrările plastice poate fi *rugoasă* sau *netedă*, *groasă* sau *subțire* (*figurile 1.2, 1.3*).

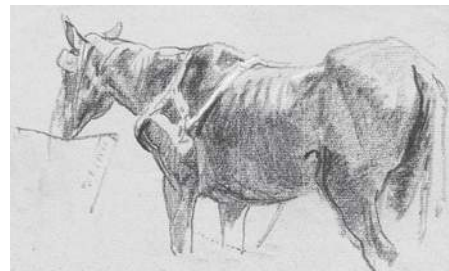

Fig. 1.1. Leonid Grigorașenco. Cai, căruță. Detaliu. Desen pe hîrtie de finețe medie

Fig. 1.2. Linii trasate pe diverse tipuri de hîrtie: a) fină; b) de finețe medie; c) rugoasă

Fig. 1.3. Mostre de hîrtie cu diverse grade de finețe

Pinocchio*a mai aflat că...*

În Japonia hîrtia este fabricată din paie de orez mărunțite. Deși este friabilă (fărimicioasă), ea absoarbe cu ușurință vopseaua lichidă și nu permite culorilor să se scurgă pe suprafața foii.

Fig. 1.5. Lucrare executată pe hîrtie de orez

Aminteste-ti!

Cu cît vom înclina mai mult creionul, cu atît linia va fi mai groasă. Prin alternarea liniilor mai intense și mai puțin intense, putem reda volumul obiectelor, evidențind părțile luminate și cele rămase în umbră.

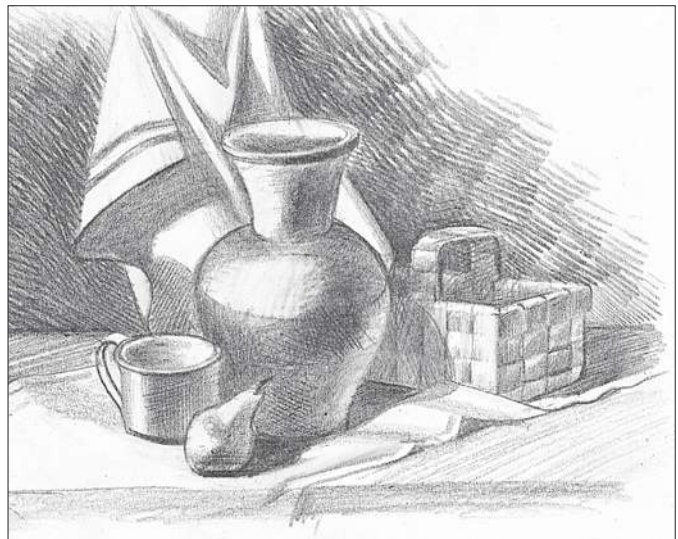
Fig. 1.4. a) Hîrtie colorată; b) Leonid Grigorașenco. Budăie. Desen pe hîrtie colorată

Pentru desenul în creion cu mină de grafit sau cu creioane colorate e recomandată hîrtia cu rugozitate fină și medie. Iar pentru acuarela și guașă este preferabilă hîrtia cu finețe medie și rugoasă.

Tehnica desenului în creion negru (cu mina de grafit)

După ce am ales hîrtia potrivită, trebuie să știm cu ce desenăm. Am reținut din clasele precedente că cele mai accesibile și mai ușor de mînuit sînt creioanele cu mină de grafit.

Pentru desenul propriu-zis, vom folosi creioanele cu duritate medie (B, HB și F). Creionul este un instrument foarte versatil și poate fi folosit în multe moduri. Fig. 1.6. Desen în creion negru (cu mină de grafit)

ioanele moi (2B-4B) lasă o urmă pronunțată (fig. 1.7, dreapta). Vom lucra cu ele la redarea umbrelor (fig. 1.6). Forțarea creionului este inacceptabilă. Niciodată nu da un rezultat pozitiv.

Creioanele colorate

Cu creioanele colorate se pot trasa hașurile apropiate în așa fel încât să se obțină o suprafață uniform colorată sau se pot trasa hașuri mai rare, cu spații albe (fig. 1.8). În acest caz, străduiți-vă să trasați hașurile după forma obiectului (fig. 1.10).

Fig. 1.8. Diferite modalități de hașurare

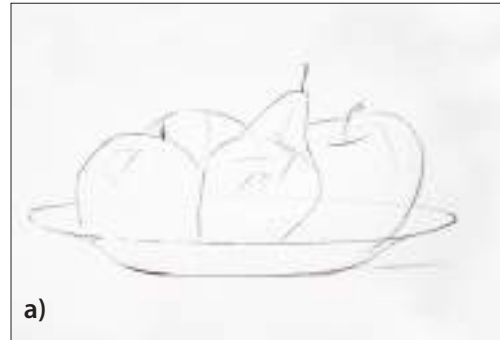
Fig. 1.9. Aplicarea mai multor culori pe aceeași suprafață

Pentru a obține o lucrare mai reușită, aplicați mai multe culori pe aceeași suprafață (fig. 1.9). Utilizați mai multe straturi de culoare. Astfel puteți obține nuanțe noi. Dar nu exagerați, dacă sînt prea multe straturi, culoarea nu mai aderă la foaie.

Nu uitați că urma lăsată de creionul colorat este greu de șters.

Fig. 1.7. Hașurări cu creioane HB și 4B

a)

b)

c)

Fig. 1.10. Executarea unui desen în creioane colorate pe etape: a) schiță; b) hașurare prealabilă; c) operă finită

Tehnici de lucru în acuarelă

Acuarelă pe suport umed (fig. 1.11). Pentru a lucra cu acuarela, vom alege hîrtie rugoasă, densă sau de densitate medie. Înainte de a începe lucrul, vom umezi foaia cu ajutorul unei pensule mari sau cu un burete, după aceea o vom lăsa să se usuce un pic. Apoi vom aplica acuarela pe foaia încă umedă, obținînd astfel fuzionarea catifelată, fină a culorilor.

E bine să știi!

Straturile suprapuse de acuarelă pot fi de diferite culori. De exemplu, dacă primul strat va fi de un albastru fin, iar al doilea va fi de culoare galbenă, atunci vom obține o nuanță verde-gălbui, iar în cazul în care mai întîi vom aplica galben, iar apoi albastru, vom obține o nuanță verde-albăstrui. Ține minte: ultima culoare va fi cea predominantă!

Fig. 1.11. Pictor anonim.
Acuarelă pe suport umed

Fig. 1.12. Nina Arbore.
Grădina pictoriței iarna.
Acuarelă pe suport uscat

Fig. 1.13. Tehnica guașei.
Desen realizat de un elev

Acuarelă pe suport uscat (fig. 1.12). Pe hîrtia uscată, se aplică vopseaua în straturi transparente. Mai întîi, acoperim suprafața dorită cu acuarelă diluată, obținînd o nuanță abia vizibilă. După ce s-a uscat bine foaia, adăugăm un al doilea strat, mai consistent. Pe desenul bine uscat, putem aplica mai multe straturi de culoare.

Tehnica guașei

Avînd o putere de acoperire mare, guașa permite aplicarea peste culorile închise cu nuanțe mai deschise (figurile 1.13, 1.14). Trebuie să ținem cont că abundența straturilor duce la fisurarea stratului de vopsea.

Fig. 1.14. Guașa permite aplicarea nuanțelor mai deschise peste culorile închise

Spre deosebire de acuarelă, cu guașă putem acoperi uniform suprafața plastică (fig. 1.15).

Pictura cu guașă este catifelată, mată. Stratul de vopsea este sensibil și absoarbe apa din atmosferă (mediu), vopseaua poate fi spălată.

Tehnici sculpturale

Din cele mai vechi timpuri sculptorii foloseau drept metode de lucru esențiale *modelarea* și *cioplirea* (*dăltuirea*). Materialele dure se ciopleau pînă se obținea forma dorită (fig. 1.17 a). Iar prin modelare se pot prelucra artistic unele materiale maleabile cum ar fi lutul sau plastilina (figurile 1.16, 1.17 b). Modelarea se realizează cu ajutorul palmelor și degetelor. Pentru prelucrarea detaliilor mici în această tehnică se folosesc și eboșoarele, care au diferite profiluri.

Fig. 1.15. Stratul de guașă trebuie să acopere uniform suprafața plastică

Fig. 1.16. Figuri modelate în lut de un elev

Fig. 1.17. Tehnici aplicate în sculptură: a) cioplire (sculptorul Ion Zderciuc); b) modelare (sculptorul Gheorghe Postovanu)

Modelarea și construirea din materiale naturale și artificiale

Amintește-ți!

La orele de educație plastică putem folosi atât materiale naturale (frunze, petale, semințe, conuri, boabe...), cât și materiale artificiale (peturi, cutii, flacoane etc.).

Articole din sîrmă

Sîrma este un material accesibil pentru confecționarea diferitor obiecte artistice (fig. 1.18).

Pentru lucrări de acest gen poate fi folosită sîrma de cupru sau sîrma de aluminiu. Este ușor de prelucrat (îndoit, răsucit) și poate fi combinată cu diferite materiale: lemn, piatră, foi de metal, materiale plastice. Datorită acestor calități, se pot realiza lucrări artistice inedite și deosebit de interesante. Cu un plus de imaginație și pricepere din partea elevilor.

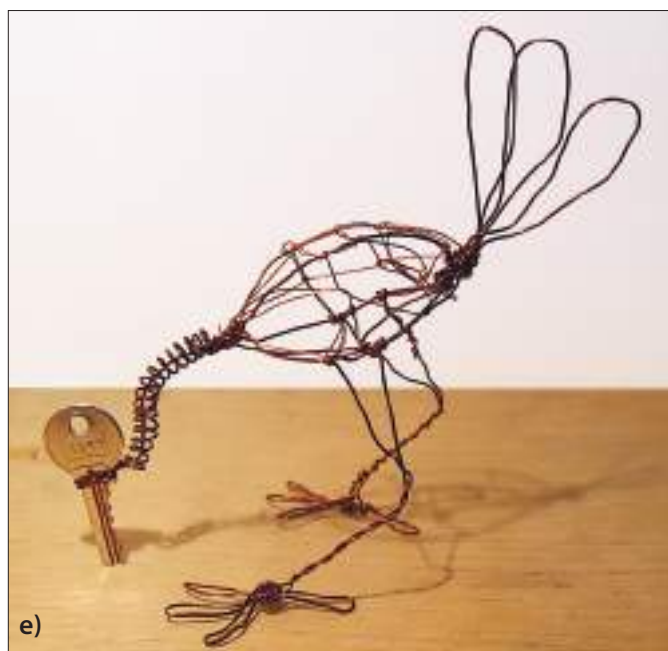
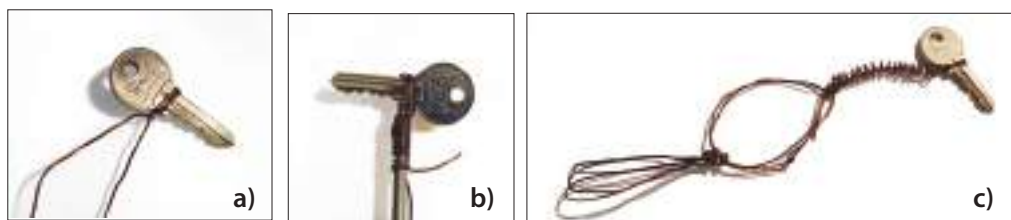

Fig. 1.18. Etapele modelării

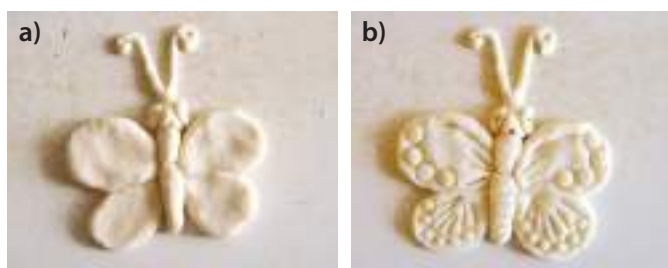
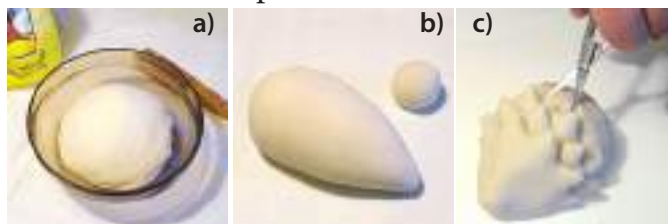
- din sîrmă a unei păsări:
 a), b) confecționarea ciocului;
 c) atașarea ciocului și a cozii la corpul păsării;
 d) atașarea labelor;
 e) operă finită

Modelarea din aluat sărat

Aluatul este unul dintre cele mai accesibile materiale de lucru.

E preferabil să se modeleze din aluat pe foaie de copt (nu pătează masa și se dezlipește ușor de foaie). Pentru modelare, pot fi folosite eboșoarele, dar și cuțitele sau furculițele jetabile, formele pentru biscuiți (*figurile 1.19, 1.20*). E de dorit ca instrumentele să fie unse cu ulei înainte de lucru.

Pentru a lipi două bucăți de aluat e suficient să le umezim cu apă.

Pinocchio a mai aflat că...

Modelarea din aluat de făină de orez este foarte populară în China. Înregistrări scrise privind modelarea în aluat datează din anii 200 î.H.

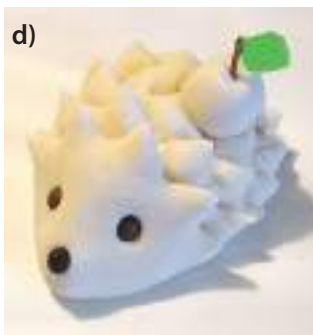

Fig. 1.19. Etapele modelării din aluat a unui arici

Fig. 1.20. Etapele confecționării din aluat a unui fluture

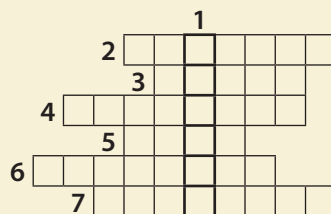

Exerciții aplicative

1. Experimentează noile tehnici însușite, alcătuiind diverse compoziții cu subiect la alegere.
2. Realizează o compoziție în acuarelă, îmbinând tehnicile studiate.

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema.

1. Suprafață plastică universală.
2. Metode de lucru.
3. Material netradițional artificial.
4. Creioane ...
5. Pictura în guașă este ...
6. Metodă de lucru a sculptorilor.
7. Tehnică de lucru pe suport umed și pe uscat.

Capitolul 2

Elemente ale limbajului plastic

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- care este specificul utilizării elementelor de limbaj plastic în artă;
- cum se obțin formele plane și volumetrice;
- cum să utilizezi gamele cromatice pentru a reda anumite stări sufletești.

Aminteste-ti!

Punctul este urma cea mai mică lăsată de un instrument de lucru pe o suprafață. În arta plastică, punctul este utilizat:

- cu rol constructiv – pentru a modela volumul și spațiul;
- cu rol figurativ – pentru a reda forme din natură;
- cu rol decorativ – pentru a ornamenta diferite obiecte, vase, țesături ș.a.

Punctul

Cel mai simplu element de limbaj plastic este punctul, care poate fi orice pată obținută prin atingerea suprafeței cu un instrument de lucru, dar poate fi și o formă geometrică (triunghi, pătrat) sau o formă inspirată din natură (flori, stele). Pentru a fi punct, forma desenată trebuie să fie mică în raport cu celelalte elemente plastice, dar și cu suprafața.

Punctul are o capacitate nelimitată de a contura imagini și de a exprima idei și emoții.

Expresivitatea acestui element de limbaj plastic depinde de: mărimea și dimensiunea punctelor; valoarea și culoarea lor (fig. 2.1).

Fig. 2.1. Paul Signac. Furtună la Antibes. Tabloul e o compoziție din puncte de diverse culori bine armonizate între ele

E bine să știi!

Fiecărei ramuri de artă îi sînt specifice anumite elemente de limbaj plastic:

- pentru *grafică* — punctul și linia (fig. 2.2);
- pentru *pictură* — culoarea (fig. 2.3);
- pentru *sculptură* — forma volumetrică (fig. 2.4).

Fig. 2.2. Pavel Șillingovski. *Telavi*. Pentru grafică sînt specifice, ca elemente ale limbajului plastic, punctul, linia, forma, tonul

Fig. 2.3. Vincent Van Gogh. *Pescuit de primăvară*. Pentru pictură sînt caracteristice linia, forma, culoarea etc.

Fig. 2.4. Lazăr Dubinovschi. *Portretul lui Mihai Eminescu*. Formă plastică volumetrică

Pentru a sugera volumul și spațiul, vom aplica puncte mari și întunecate în prim-plan, iar în depărtare vom desena puncte mici și deschise. Vom ține cont și de culoare: în prim-plan vom amplasa culori calde, în depărtare – culori reci.

În artă, punctul a fost valorificat la maximum începînd cu anul 1885, cînd s-au introdus termenul și tehnica numită *poantilism* (*point*, în traducere, *punct*). Încercînd să redea realitatea, pictorii impresionisti au descompus fiecare pată de culoare în puncte ce aveau o anumită culoare care se asocia cu cele din jur. Astfel, tablourile acestor artiști erau alcătuite dintr-o serie de puncte, fiecare cu o nuanță de culoare aparte. Privite în ansamblu, punctele redau o gamă de culori potrivită cu realitatea înconjurătoare. Tablourile create în această tehnică erau compuse din mii de puncte, pe care ochiul, privindu-le de la distanță, le „asambla” în imagini color.

Fig. 2.5. Georges Seurat. *Tînără femeie desenînd*. Pe hîrtia puternic texturată, desenul în creion pare o compoziție din mii de puncte

Fig. 2.6. Camille Pissarro. *Tînără țărăncă aprinzînd focul. Brumă*. Pictură și tehnică poantilistă

Pictori poantiliști de seamă au fost Georges Seurat (fig. 2.5), Paul Signac (fig. 2.1) și Camille Pissarro (fig. 2.6).

Punctul, acromatic, a fost folosit și în lucrări de grafică.

Fig. 2.7. Grotă din Lascaux, Franța. Figurile oamenilor și ale animalelor sugerate cu ajutorul liniilor

Fig. 2.8. Stampă japoneză. Linia are un rol dominant în compoziție

Fig. 2.9. Reprezentarea cu ajutorul liniilor a volumului și a spațiului; liniile scunului creează impresia de adâncime spațială

E bine să știi!

În combinație cu alte elemente de limbaj plastic, linia are efecte artistice deosebite. În funcție de cum este trasată – pe orizontală, pe verticală sau diagonală, frântă sau dreaptă – ea poate sugera direcția, mișcarea, calmul, neliniștea, stabilitatea etc.

Linia

Linia este unul din elementele principale ale limbajului plastic. Cu ajutorul liniei de contur reprezentăm orice formă, fie naturală, fie abstractă.

Linia a stat la baza picturii începând cu cele mai vechi timpuri. Picturile rupestre din Lascaux erau realizate, în fond, prin intermediul liniei (fig. 2.7). Un rol de seamă a jucat linia în stampele japoneze, urma lăsată de penel sau condei fiind deosebit de sobră, chiar atunci când adopta culoarea (fig. 2.8).

Cele mai multe gravuri din sec. XIX-XX sînt realizate cu ajutorul liniei.

O formă primordială a artei – desenul – îi datorează foarte mult liniei ca metodă de lucru.

Trasînd diferite linii, putem reda volumul și spațiul (fig. 2.9 a, b). Linia poate sugera ideea de spațiu. Pentru aceasta, vom trasa liniile din prim-plan mai groase, iar cele din depărtare mai subțiri.

Marele pictor Vincent Van Gogh a realizat capodopera *Lan de grîu cu chiparoși* (fig. 2.10)

în mare parte cu ajutorul liniilor și punctelor, prin intermediul cărora a surprins mișcarea ondulatorie a grâului legănat în bătaia vântului.

Forma – element al limbajului plastic

Tot ce se vede în jurul nostru are o anumită formă – mică sau mare, rotundă sau pătrată, subțire sau groasă etc. Putem deosebi o broască de un pește, o carte de un pix, un fir de grâu de un grăunte de porumb datorită formei acestor ființe sau obiecte. Toate formele pe care le vedem în natură se numesc *forme naturale* (figurile 2.11 a, 2.12 a).

Cuprinsă într-o definiție, **forma** reprezintă aspectul vizibil al lucrurilor, ființelor și fenomenelor din natură.

Fig. 2.10. Vincent Van Gogh. Lan de grâu cu chiparoși. Pictorul a folosit din plin posibilitățile artistice ale punctului și liniei

Fig. 2.11. Exemple de forme naturale (a) redatē în formă plastică plană (b; desen)

Fig. 2.12. Exemple de forme naturale (a) redatē în formă plastică volumetrică (b; sculptură de Al. Plămădeală)

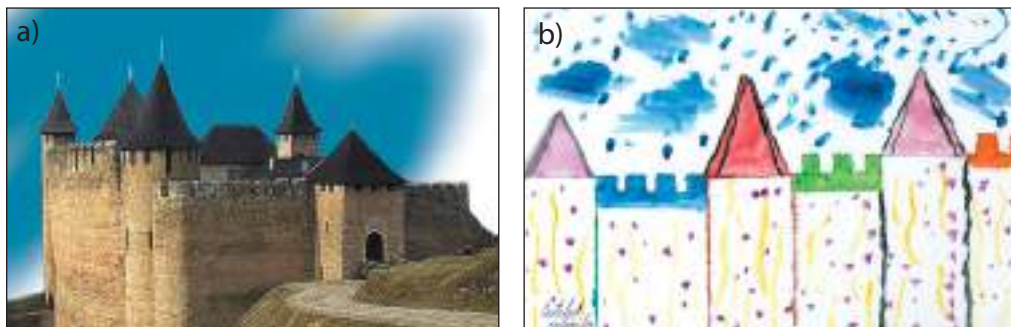

Fig. 2.13. Exemple de forme naturale redade în: a) formă plastică volumetrică (fotografie); b) formă plastică plană (desen)

Glosar

Plană – care are suprafața netedă, fără reliefuluri;

spontană – care se produce de la sine;

elaborat – care se obține prin prelucrare;

dirijat – care poate fi orientat într-o anumită direcție;

configurație – înfățișare.

Există însă și forme create de om, inspirate tot din lumea înconjurătoare. Printre acestea sînt *formele plastice*, utilizate în desen, pictură, sculptură.

La realizarea unei opere de artă, forma este la fel de importantă ca și punctul, linia, culoarea.

Forma plastică, spre deosebire de cea naturală, reprezintă aspectul vizibil prin culori, linii etc. al unei idei artistice. Cu alte cuvinte, forma plastică este tot ceea ce se vede într-un desen, într-o pictură, sculptură (*figurile 2.11 b; 2.12 b*).

Forma plastică poate fi:

- plană;
- volumetrică.

Forma plană se mai numește *bidimensională*, fiindcă are două dimensiuni: lungime și lățime.

Forma plastică plană este forma desenată pe o suprafață plană: hîrtie, pînză, sticlă etc. (*fig. 2.13 b*).

Prin felul cum se așterne pe hîrtie, forma plană poate fi: *spontană* și *elaborată*.

Forma spontană este o formă liberă, de exemplu, o pată de cerneală căzută întîmplător pe hîrtie.

Forma elaborată este mai complicată. O numim astfel deoarece ea tinde să exprime în mod conștient formele naturale sau cele imaginate de creatorii de artă. Pentru a obține o asemenea formă, artistul mai întîi studiază atent obiectul din natură și apoi încearcă să-l reprezinte pe hîrtie.

Procedee de obținere a formelor plane (spontane)

Formele plane pot fi obținute prin mai multe metode:

a) pe foaia bine umezită, desenăm cu pensula mai multe linii și puncte de diferite culori și mărimi. Vom observa cum aceste pete de culoare fuzionează (se contopesc) în locurile unde se întretaie, formînd diverse forme spontane (fig. 2.14);

Fig. 2.14. Exemplu de forme spontane obținute pe foaia umezită

b) îndoim foaia pe care punem mai întâi mai multe pete de culoare umede. După ce vom apăsa cu podul palmei sau cu o cîrpă cele două jumătăți ale foii, vom dezdoi ușor hîrtia. Pe ea vor fi dispuse egal mai multe forme spontane (fig. 2.16);

Pinocchio
a mai aflat că...

...unele dintre vechile opere de artă aveau formă plană. Acestea sînt desenele din peșteri, în care artistul primitiv a reprezentat scene de vînătoare. Omul și animalele (mamuți, urși, bizoni) aveau o formă mai mult schițată (fig. 2.15). Abia mai tîrziu au apărut primele încercări de a reda volumul obiectelor desenate.

Cu timpul, omul a învățat să creeze și diverse figurine din lut, din piatră sau sculptate din colții animalelor vîdate. Așa a apărut arta volumetrică.

Fig. 2.15. Pictură din peștera Lascaux (aproximativ 15 000 de ani î.H.)

Fig. 2.16. Exemplu de forme spontane obținute prin îndoirea foii

E bine să știi!

După fiecare folosire, pensula se spală bine cu apă curată. Dacă ai terminat lucrul, nu uita să te speli pe mâini!

Glosar

Pliere – suprapunere prin îndoire.

Fig. 2.17. Exemplu de forme spontane obținute prin suflare

- c) prin suflarea liberă sau prin tub a unor pete de culoare fluide (umede) în așa fel încât ele să capete pe hîrtie o anumită formă, apropiată de cea dorită (fig. 2.17). Mai este cunoscut procedeul de stropire a petelor de culoare cu pensula sau de înmuiere a unei ațe în culoare, după care se trasează cu ea anumite forme.

Procedee de obținere a formelor volumetriche

Fig. 2.18. Catedrala din Chișinău

Forma volumetrică are volum și se caracterizează prin trei dimensiuni: lungime, lățime și înălțime.

O formă volumetrică, care se mai numește *formă spațială*, poate fi:

- o construcție arhitecturală (fig. 2.18);
- o sculptură din piatră, bronz, marmură etc. (fig. 2.19);

Fig. 2.19. Lupaioara, simbol al Romei

- articole de îmbrăcăminte;
- diferite articole de mobilier etc.

La lecțiile de artă plastică, hîrtia este cel mai practic material pentru crearea formelor volumetrice. Cel mai frecvent procedeu de lucru pentru a obține obiecte în volum este tehnica *origami*, de origine japoneză (*ori* – „a îndoi” și *gami* – „hîrtie”). Origami este arta plierii hîrtiei (*fig. 2.20*).

Pentru această tehnică, putem folosi o hîrtie albă sau colorată de formă pătrată. Din ea putem confecționa diferite jucării, păsări, animale etc.

Formele volumetrice se pot obține și din alte materiale: lut, plastilină, lemn, sticlă ș.a.

E bine să știi!

Tehnica *origami*, solicită atenție maximă. Orice pliere nereușită a hîrtiei va fi o greșeală și nu vom putea obține forma dorită.

Fig. 2.20. Etapele de pliere a hîrtiei în tehnica *origami*

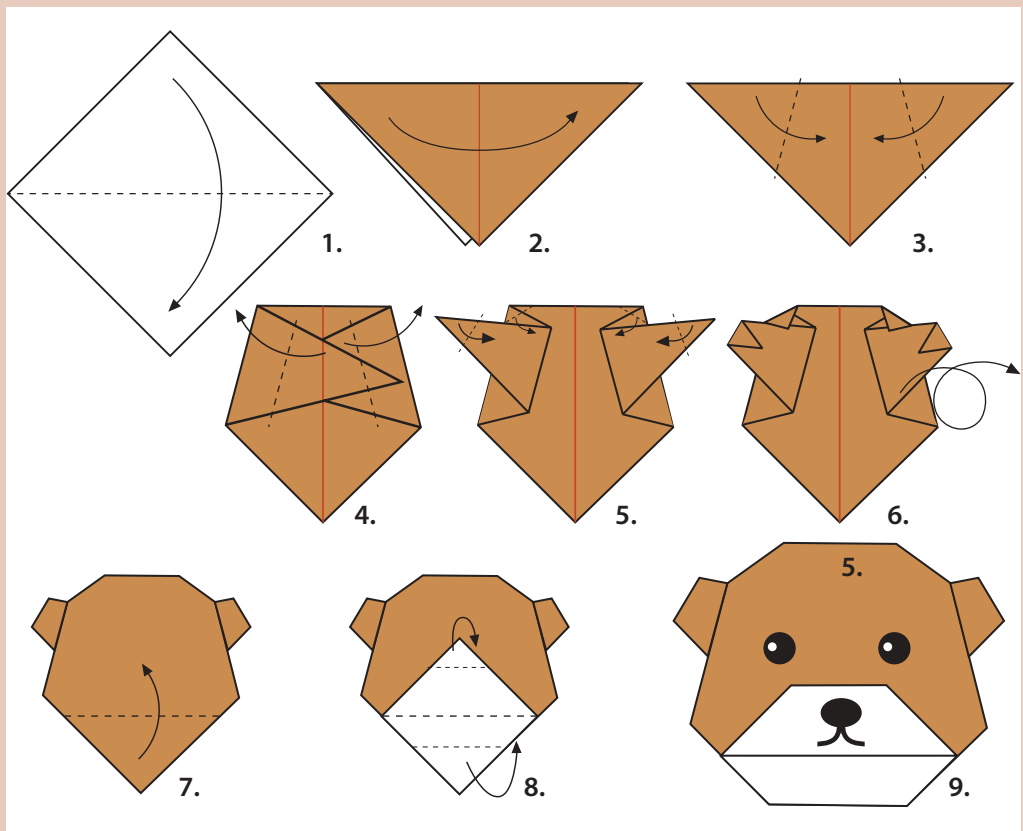

Fig. 2.21. Etapele modelării: a) a unei rățuște;
b) a unei păsări zburătoare

În comparație cu desenul, pentru care forma plană este esențială, în sculptură rămîne defini-torie forma plastică volumetrică. Anume ea este specifică compozițiilor spațiale.

Pentru crearea formelor volumetrice, vom lucra cu lutul sau cu plastilina. Vom începe activitatea de modelare cu studierea formelor din natură, apoi vom găsi asemănările dintre formele modelului ales de noi și corpurile geometrice cunoscute. De exemplu, la animale, corpul este alcătuit din cap (cu formă rotundă), gît (cu formă cilindrică), trunchi (asemănător cu forma unui ou), urechiușe (cu forme diverse, în funcție de animalul modelat – triunghiulare, rotunde ș.a.).

Păsările au corpul alcătuit din cap (forma de bază este sferică), trunchi (în formă de ou), gît și lăbuțe (forme cilindrice) (fig. 2.21). În comparație cu modelarea animalelor, la modelarea păsărilor se va ține cont de faptul că acestea au corpul mare, iar picioarele sînt foarte subțiri, așa că va trebui să „inventăm” un suport special – un cuib, pietre etc. –, care să susțină corpul greu.

b)

Semnificațiile culorilor calde și reci

Gama cromatică trebuie să fie în acord cu formele desenate. Alegerea culorilor se va face ținându-se cont de semnificațiile acestora. Culorile calde, știm din clasele precedente, dau senzația de căldură, calm etc. De aici putem deduce semnificația culorilor calde: acestea exprimă bucurie, bunătațe, înțelegere, sinceritate (fig. 2.22 a, b).

Iar culorile reci ne dau senzația de rece, frig, sumbru, sugerînd tristețe, supărare, melancolie, apăsare, teamă (fig. 2.23).

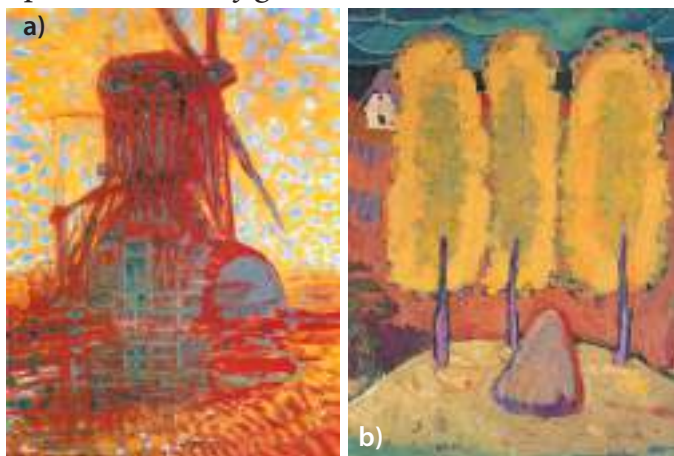

Fig. 2.23. Piet Mondrian. *Copacul roșu*. Compoziție în gamă rece

Aminteste-ți!

Culorile roșu, oranj, (portocaliu) și galben se numesc culori calde. Culorile albastru, verde, violet se numesc culori reci.

Fig. 2.22. În compozițiile alăturate au fost utilizate game cromatice calde. Analizează și spune ce sentimente și emoții îți trezesc aceste tablouri:

- a) Piet Mondrian. *Moară de vînt în soare*;
- b) Igor Vieru. *Trei frați*

E bine să știi!

Încearcă să pictezi alegînd cu pricepere culorile. În unele compoziții putem folosi mai multe perechi de culori complementare. Dar vom ține cont ca în lucrare să domine o singură pereche de culori, iar în această pereche să fie dominantă o culoare. Astfel vom obține o gamă cromatică compusă.

Dacă într-o compoziție domină culorile reci, iar tonurile sînt stinse cu negru, culoarea albă fiind redusă aproape la zero, această lucrare transmite o stare de tristețe (fig. 2.24 a). În cazul în care tonurile sînt degradate (amestecate) cu alb, senzația este de calm, de seninătate (fig. 2.24 b).

Iar dacă în compoziție domină culorile calde, celelalte culori fiind amestecate cu alb, iar negrul lipsește, lucrarea transmite o stare de bucurie, de optimism (fig. 2.24 c).

Fig. 2.24. Exemple de compoziții plastice în care domină culorile calde și reci. Compară aceste tablouri și spune prin ce se deosebesc:

a) Pablo Picasso. *Tristețe*;

b) Paul Cézanne. *Vază albastră*;

c) Mihail Petric. *Dimineața pe Nistru*

Nuanțele

Nuanțele se obțin prin introducerea în componența unei culori a unei cantități mici dintr-o altă culoare.

Putem obține nuanțe prin amestecul următoarelor perechi de culori vecine în cercul cromatic:

- *verde* + *albastru* = nuanțe de la verde la albastru;
- *albastru* + *violet* = nuanțe de la albastru la violet;
- *violet* + *roșu* = nuanțe de la violet la roșu;
- *roșu* + *oranj* = nuanțe de la roșu la oranj;
- *oranj* + *galben* = nuanțe de la oranj la galben.

Nuanței îi vom da denumirea culorii aplicate în cantitate mai mare. De exemplu, dacă galbenul, prin amestec cu verde (2G + 1V, adică două părți de galben plus o parte de verde), este în

E bine să știi!

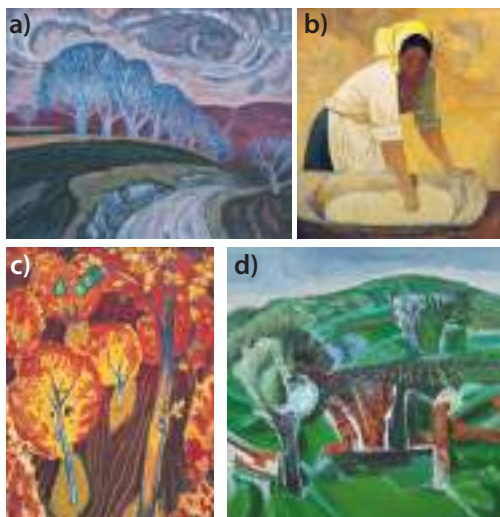
O culoare nu poate fi amestecată cu alb sau cu negru decât în anumite proporții. O culoare amestecată cu alb se luminează, iar o culoare amestecată cu negru pierde din luminozitate.

Fig. 2.25. Exemple de compoziții: a) cu nuanțe galben-verzui – Vincent Van Gogh. *Natură moartă cu floarea-soarelui*; b) cu nuanțe verde-gălbui – Mihail Petric. *Bojenți*

cantitate mai mare, nuanța obținută se va numi *galben-verzuie*. Iar dacă verdele este în cantitate mai mare (1G + 2V), nuanța se va numi *verde-gălbui* (fig. 2.25).

Dominanta cromatică

Dominanta cromatică este culoarea care reține privirea un timp mai îndelungat și care dă tonalitatea de ansamblu a compoziției.

Dominanta cromatică ce dă unitate tabloului și subordonează celelalte culori ale compoziției, armonizate între ele, determină gama cromatică (fig. 2.26). În funcție de culoarea dominantă, există *gamă cromatică rece* (predomină culorile reci) și *gamă cromatică caldă* (în lucrare predominantă culorile calde).

Fig. 2.26. Picturi realizate în diverse game cromatice. Observă și determină în aceste compoziții dominantă de culoare: a) Igor Vieru. *Nuci*; b) Igor Vieru. *Mama pâine albă coace*; c) Igor Vieru. *Septembrie*; d) Vasile Cojocaru. *Compoziție 1*

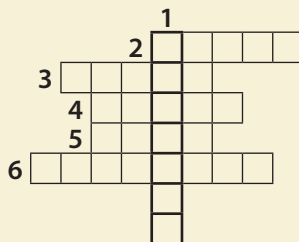
Exerciții aplicative

1. Realizează lucrări plastice utilizând punctul și linia cu diferite roluri.
2. Alcătuiește compoziții utilizând procedee de obținere a formelor plane.
3. Modelează din lut sau plastilină o compoziție volumetrică.
4. Identifică gamele de culori în lucrările din *figurile 2.25, 2.26*. Ce culoare este dominantă în aceste lucrări?

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema.

1. Element de limbaj plastic.
2. Formă bidimensională.
3. Forma cu trei dimensiuni are ...
4. Element de limbaj plastic modulat.
5. Există gamă cromatică caldă și gamă cromatică ...
6. Forma liberă care se produce de la sine se numește ...

Capitolul 3

Inițiere în compoziție

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- care sînt principiile de construire a compozițiilor decorative și picturale;
- cum tratăm un subiect în funcție de culoare, tehnici, materiale și instrumente de lucru;
- cum sugerăm spațiul cu ajutorul perspectivei.

Aminteste-ti!

Compoziția plastică este felul în care sînt dispuse elementele (puncte, linii, culori etc.) într-o operă de artă astfel încît să se echilibreze armonios între ele.

Principii de construire a compozițiilor decorative

În toate timpurile, oamenii și-au înfrumusețat casele, îmbrăcămintea, obiectele de uz casnic, îmbogățindu-și astfel obiceiurile și tradițiile culturale.

În arta decorativă, elementele din natură sînt redată în forme simple.

Simplificarea prin geometrizare a elementelor naturale, cu păstrarea caracterului formei, se numește *stilizare* (fig. 3.1).

Pentru a stiliza o formă, de exemplu, o floare, o insectă, o pasăre etc., trebuie să desenăm conturul formei respective, la început geometrizat, stabilind raportul dintre dimensiuni. Apoi ne vom strădui să înlăturăm aspectele ne semnificative, adică ceea ce pare a fi în plus în desen. În ultima fază, vom aplica unele detalii

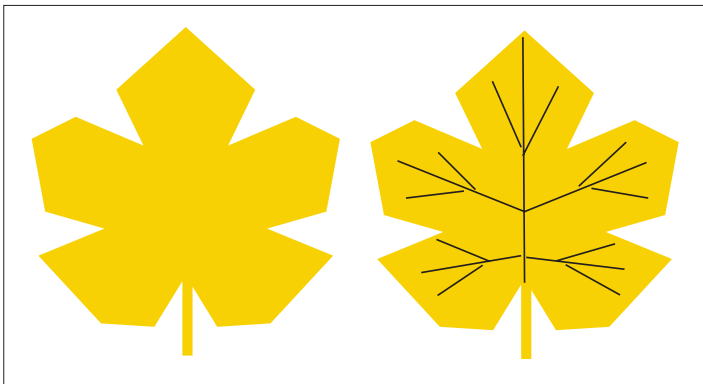
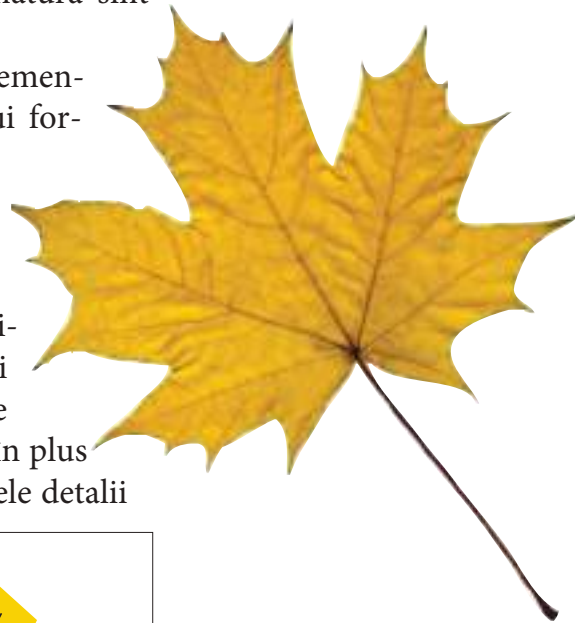

Fig. 3.1. Exemplu de stilizare a unei frunze

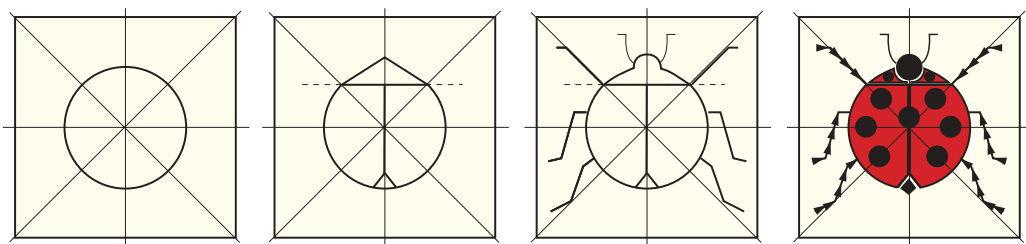

Fig. 3.2. Exemple de stilizare a unei buburuze

Glosar

Vegetal – aici: care repetă (stilizat) forma unor plante sau arbori;
zoomorf – care are forma stilizată a unui animal.

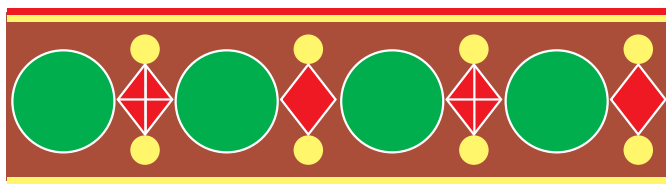
E bine să știi!

La alcătuirea ornamentelor decorative, vom ține cont de două principii: *ritmul* și *simetria*. Prin *ritm* înțelegem repetarea unor elemente plastice care alcătuiesc o operă de artă. *Simetria* este echilibrul dintre două forme, așezate de o parte și de alta a unei axe imaginare, care corespund prin suprapunere.

de structură, de exemplu, nervurile frunzei, cele șapte puncte ale buburuzei (fig. 3.2).

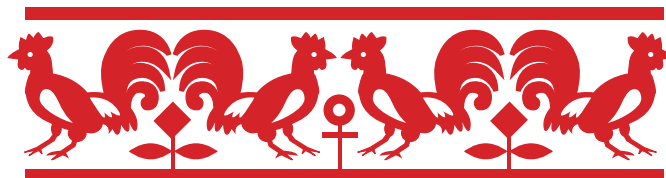
Produsul stilizării unui element din natură se numește **motiv decorativ**. Motivul decorativ este elementul de bază al compoziției ornamentale. Acesta poate fi *geometric*, *vegetal*, *zoomorf* (fig. 3.3) etc. Compozițiile decorative cu motiv

a)

b)

c)

Fig. 3.3. Exemple de motive decorative: a) geometric; b) vegetal; c) zoomorf (comparați elementul decorativ cu pasărea din imaginea fotografică)

vegetal și zoomorf au drept sursă de inspirație structuri din natură: frunze, flori, păsări, insecte, animale etc. Compozițiile cu motiv geo-

metric au la bază forme geometrice: un cerc, un triunghi, un pătrat etc. În arta noastră populară, sînt prezente toate motivele decorative celebre, întîlnite și în arta universală: soarele, omul, pomul vieții, vasul cu flori, calul, păsările, unele forme geometrice – cercul, romb, pătratul (fig. 3.4) etc. E suficient doar să fim atenți la covoarele naționale, la prosoapele țărănești, la portul popular și vom observa diferite ornamente

Fig. 3.4. Exemple de motive decorative în arta populară

care vorbesc despre firea artistică și despre vasta cultură imaginativă a poporului nostru.

Motivele decorative sînt folosite deseori și în arhitectură (fig. 3.5).

Pinocchio
a mai aflat că...

...cel mai vechi motiv decorativ este triunghiul, care se întîlnește încă pe ceramica preistorică, unde apare sub diferite forme: dinte de lup sau de fierăstrău. Motive foarte vechi sînt, de asemenea, spirala și linia ondulantă. Dintre motivele decorative vegetale, cel mai des întîlnit este crenguța de brad, care simbolizează eternitatea.

Fig. 3.5. Motive decorative. Biserica Trei Ierarhi din Iași

Aminteste-ti!

Schemele compoziționale pot fi organizate în mai multe feluri: pe orizontală, pe verticală, pe diagonală.

Fig. 3.6. Rafael Sanzio. Logodna Fecioarei Maria

Principii de construire a compozițiilor picturale

Un aspect important în organizarea spațiului plastic este și modul în care sînt grupate personajele într-un tablou. În compozițiile cu un subiect amplu și desfășurat, personajelor le revine un prim rol. Acestea pot fi *principale* și *secundare*, artistul găsind diverse modalități pentru a sublinia acest lucru. De regulă, personajele principale sînt aduse în prim-plan, cele secundare fiind retrase într-un plan mai îndepărtat (fig. 3.6). Calitatea de personaj principal poate fi evidențiată și prin culoare, pictorul punîndu-l în contrast cromatic cu cele secundare.

De asemenea, personajele pot fi prezentate în acțiune (de exemplu, un călăreț reprezentat pe un cal în galop, fig. 3.7) sau în repaus, cum ar fi, bunăoară, imaginea picturală a unei mame așteptîndu-și fiul (fig. 3.8).

Fig. 3.7. Théodore Géricault. Ofițer de vînători călare din garda imperială

Fig. 3.8. James Whistler. Mama artistului

Tratarea creativă a subiectului compoziției

Orice compoziție pornește de la o idee pe care artistul vrea s-o exprime cu ajutorul mijloacelor plastice. Calitatea unui tablou depinde însă în mare măsură de talentul autorului, de capacitatea sa de a crea un spațiu plastic unitar și echilibrat. Același subiect, realizat de mai mulți artiști, va fi tratat diferit: prin game variate de culoare, prin tehnici, materiale și instrumente de lucru diverse, în conformitate cu sensibilitatea artistică și cu specificul de muncă al fiecărui om de artă (figurile 3.9, 3.10). Astfel se vădesc posibilitățile individual-creative ale pictorului sau sculptorului.

Compozițiile cu aceeași temă, chiar dacă la prima vedere par asemănătoare, au întotdeauna o notă personală, proprie autorului lor.

De exemplu, istoria neamului nostru este o temă preferată pentru toate genurile artei. O nesecată sursă de inspirație pentru oamenii de creație este în mod special viața domnitorului Ștefan cel Mare.

Acest subiect l-a interesat și pe pictorul Ștefan Constantinescu în perioada elaborării tabloului *Ștefan cel Mare* (fig. 3.9).

Autorul și l-a imaginat pe domnitor călare pe un cal alb, în mijlocul mulțimii. Modalitatea în care pictorul Constantinescu a ordonat și a reprezentat figurile pe pânză, felul cum a construit compoziția, cum a fost ales fundalul, cum au fost distribuite personajele principale și secundare în cadrul compoziției, ce culori a preferat pictorul pentru a reda figuri-

Fig. 3.9. Ștefan Constantinescu.
Ștefan cel Mare

Fig. 3.10. Leonid Grigorașenco. *Ștefan cel Mare la Vaslui*. Imaginea voievodului are în acest tablou o altă tratare, realizată în funcție de capacitățile individual-creative ale pictorului respectiv

E bine să știi!

Exersează cât mai mult arta desenului. Al doilea, al treilea desen va fi întotdeauna mai bun decât primul, deoarece în tot acest răstimp ai căpătat mai multă experiență. Folosește cu multă atenție radiera și nu re-desena liniile. Astfel vei putea realiza un desen reușit.

le și fundalul ține de *tratarea creativă a subiectului* (compară, în acest sens, tabloul pictorului Ștefan Constantinescu cu cel al lui Leonid Grigorașenco; *figurile 3.9, 3.10*).

Inițiere în perspectiva liniară și aeriană. Redarea planurilor

Fig. 3.11. Șosea cu arbori pe margini

Fig. 3.12. Linii ferate flancate de piloni electrici

Cînd ne deplasăm pe o șosea, de ambele părți ale căreia sînt plantați copaci, putem observa un fenomen interesant – cu cît șoseaua se îndepărtează de noi, cu atît drumul devine parcă mai îngust, iar copacii tot mai mici (*fig. 3.11*). Pe un drum fără pante și fără curbe, imaginea drumului și arborilor s-ar îngusta pînă s-ar uni la orizont într-un singur punct (*figurile 3.11, 3.12*). Toate obiectele care ne înconjoară au volum și se află la diferite distanțe față de noi, într-un spațiu real cu trei dimensiuni (înlățime, lățime și adîncime). Noi însă lucrăm pe o suprafață plană care are două dimensiuni (înlățime și lățime). Iar pentru a sugera volumul obiectelor și distanța dintre ele, pictorii folosesc principiile *perspectivei*.

Perspectiva definește procedeele grafice cu ajutorul cărora putem

Fig. 3.13. Francesco di Giorgio Martini. *Perspectivă arhitecturală*

reprezenta spațiul tridimensional pe suprafața plană a hîrtiei.

Perspectiva poate fi *liniară* (figurile 3.13, 3.14) și *aeriană* (fig. 3.15). Explicațiile de pe pagina anterioară se referă la perspectiva liniară. Regula generală în acest caz spune că în *perspectiva liniară*, obiectele din prim-plan sînt mai mari decît obiectele din depărtare. *Perspectiva aeriană*, numită uneori și *perspectivă atmosferică*, sugerează depărtarea sau apropierea de privitor prin **culoarea** obiectelor. Din cauza impurităților și a umidității atmosferice, culoarea obiectelor din prim-plan diferă de culoarea obiectelor din planul îndepărtat. Cele din față sînt mai bine conturate, cu nuanțe mai intense, iar cele de la linia orizontului apar oarecum decolorate, șterse (fig. 3.16).

Fig. 3.14. Perspectivă liniară

Fig. 3.15. Perspectivă aeriană

Fig. 3.16. Jean-François Millet. *Culegătoare de spice*. Toate elementele din planul îndepărtat sînt redată în perspectivă aeriană

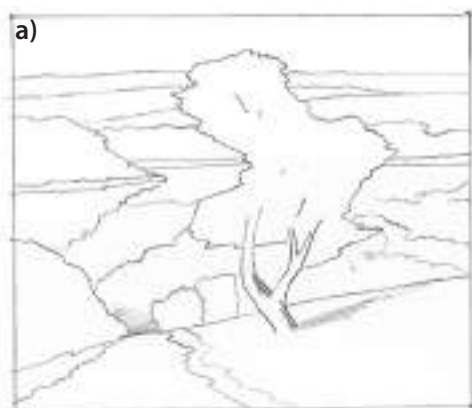
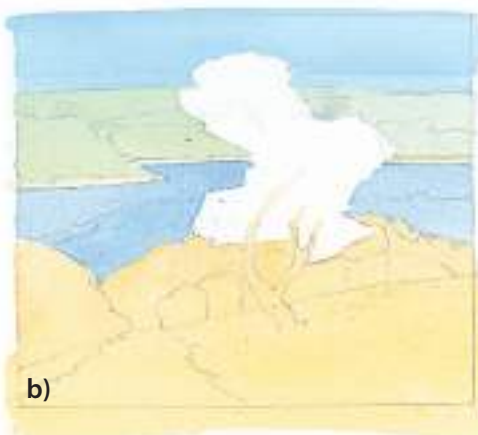

Fig. 3.17. Etapele realizării unui peisaj pe o suprafață plană

În continuare, vom analiza cum poate fi aplicat principiul perspectivei liniare atunci când se pictează un peisaj.

Pentru desenarea unui peisaj, vom alege mai întâi un subiect interesant din natură: o grădină, un râu, o pădure etc.

Apoi vom studia peisajul, încercând să înțelegem ce detaliu ne-a impresionat cel mai mult și ce emoții vrem să transmitem prin desenul nostru (bucurie, tristețe etc.).

La prima etapă, vom trasa cu atenție linia orizontului, apoi vom schița cu creionul elementele principale, ținând cont de forma și de proporțiile lor, adică de regulile perspectivei liniare. Conform acestor principii, vom desena formele din prim-plan mai jos și de dimensiuni mai mari, iar formele din depărtare – mai sus și mai mici. Astfel vom obține efecte de spațialitate (fig. 3.17 a). Este important ca linia orizontului să nu coincidă cu mijlocul foii (pământul să ocupe mai mult sau mai puțin din jumătatea foii).

Vom avea grijă ca toate elementele desenului să constituie un tot întreg (să nu apară detalii întâmplătoare).

După realizarea în creion a peisajului, vom aplica culorile necesare, respectând sugestiile și regulile *perspectivei aeriene* (fig. 3.17 b, c, d, e):

- obiectele din prim-plan se reprezintă printr-un contrast puternic (închis – deschis), iar cele din depărtare – printr-un contrast slab;
- culorile calde dau senzația de apropiere, iar culorile reci – de depărtare.

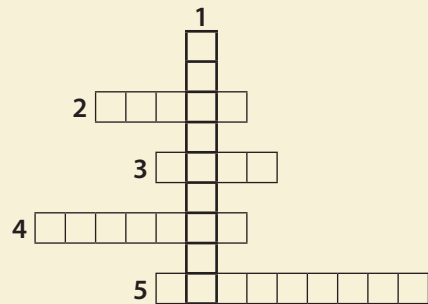
Exerciții aplicative

1. Alcătuieste compoziții utilizând diverse motive decorative: geometric, vegetal, zoomorf.
2. Realizează compoziții picturale respectând principiile studiate.
3. Pictează peisaje ținând cont de perspectiva liniară și aeriană.

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema.

1. Simplificarea elementelor naturale.
2. Produsul stilizării se numește ... decorativ.
3. Repetarea elementelor plastice.
4. Motiv inspirat după structuri din natură.
5. Schemele compoziționale pot fi organizate pe orizontală, pe diagonală și pe ...

Aminteste-ți!

Ramurile artelor plastice sînt: grafica, pictura, sculptura, arta decorativă și arhitectura.

E bine să știi!

În funcție de organizarea elementelor de limbaj plastic (puncte, linii, culori, forme) într-un spațiu plastic după anumite principii, se creează o formă unitară numită *compoziție plastică*. Din acest punct de vedere, toate lucrările plastice se numesc *compoziții*.

Capitolul 4

Inițiere în artele plastice

Pe parcursul acestui capitol vei descoperi:

- care sînt genurile picturii;
- particularitățile artei populare;
- ce este un atelier de creație.

Genuri ale picturii

Cele mai importante genuri ale picturii sînt: *peisajul*, *portretul*, *natura statică* și *compoziția*.

Peisajul este tabloul în care se reflectă un colț al naturii (*figurile 4.1, 4.2, 4.5*). Unii pictori reproduc natura cu precizie, alții transmit subtil diferite stări ale ei. Leonardo da Vinci este considerat un pionier al peisagisticii. Artistul adapta peisajul ca fundal pentru portretele sale.

Fig. 4.1. John Constable. Vedere pe riul Stour lângă Dedham

Fig. 4.2. Claude Monet. Cîmp cu maci

Faimosul personaj Mona Lisa are în spate un peisaj devenit azi la fel de celebru ca zîmbetul ei enigmatic. Printre pictorii peisagiști cu faimă mondială au fost francezul Claude Monet, englezul John Constable, românul Nicolae Gri-

Fig. 4.3. Nicolae Grigorescu. *Păstoriță*

Fig. 4.4. Mihail Petric. *Toamna în Moldova*

gorescu, rusul Isaak Levitan. Între basarabeni s-a remarcat prin arta peisajului Mihail Petric.

Portretul este reprezentarea chipului omenesc (*figurile 4.6-4.8*). La executarea unui portret, este importantă redarea stărilor sufletești ale personajului și nu copierea exactă a elementelor feței. Portrețiști celebri au fost Rafael Sanzio, Tiziano Vecellio, Holbein cel Tânăr, Theodor Aman. Portretul realizat de autor după propriul chip se numește *autoportret*. Autoportrete cunoscute au ieșit de sub penelul lui Albrecht Dürer, Rembrandt, Ștefan Luchian.

Fig. 4.5. Isaak Levitan. *Mestecăniș*

Fig. 4.6. Rafael Sanzio. *Autoportret*

Fig. 4.7. Tiziano Vecellio. *Clarissa Strozzi*

Fig. 4.8. Statuia ecvestră din bronz a lui Marcus Aurelius, împărat roman

E bine să știi!

În sculptură, cel mai utilizat gen este portretul. Portretul are mai multe specii: *bust*, *portret compozițional*, *statuie pedestră* și *statuie ecvestră* (care reprezintă un personaj călare).

Natura statică (i se spune și *natură moartă*) este opera de artă care reprezintă obiecte ori ființe neînsuflețite (în mod tradițional, diferite vase, glastre cu flori, fructe, legume, păsări sau animale vîinate, pești etc.) aranjate într-o compoziție (*figurile 4.9, 4.10*).

Marii creatori ai picturii universale au consfințit genul prin arta lor. Ei au reușit să vadă frumosul în umilele obiecte care înconjoară omul în viața de toate zilele. Pictori de naturi statice cunoscute în lumea artei au fost maestrul olandez ai sec. XVII-XVIII.

Fig. 4.9. Willem van Aelst. *Natură moartă cu fructe*

Fig. 4.10. Eugenia Maleșevschi. *Natură statică*

Compoziția este pictura care înfățișează aspecte ale vieții cotidiene ori reprezintă figuri care se află în acțiune.

În funcție de subiect și temă, compozițiile pot fi grupate în câteva categorii:

Compoziția de gen reflectă scene din viața de zi cu zi a oamenilor, subiectele fiind cele mai diverse: munca agricultorilor sau a meșteșugarilor, femei făcînd menaj (*fig. 4.11*), scene de vînătoare etc.

Un maestru al compoziției de gen este pictorul olandez Jan Vermeer (*Fată citind o scrisoare la fereastră, Lăptăreasa, Femeie cu un urciur, Femeie scriind o scrisoare*).

Fig. 4.11. Jan Vermeer. *Lăptăreasa*

Compoziția istorică. În această categorie intră picturile, sculpturile cu subiect istoric. Este celebru în acest sens tabloul lui Nicolae Grigorescu *Atacul de la Smîrdan* (fig. 4.12), reprezentînd un episod al luptei romanilor pentru eliberarea de sub dominația otomană. Un meșter iscusit al compozițiilor istorice a fost și

Fig. 4.12. Nicolae Grigorescu. *Atacul de la Smîrdan*

Fig. 4.13. Leonid Grigorașenco. *Bătălia de lângă Larga*

pictorul Leonid Grigorașenco. Sînt cunoscute pînzele sale cu subiecte din istoria neamului nostru: *Lupta de lângă Cahul*, *Răzbunarea lui Tudor Vladimirescu*, *Bătălia de lângă Larga* (fig. 4.13) ș.a.

Compoziția religioasă. De regulă, aceste tablouri sau sculpturi tratează subiecte preluate din Biblie. Au creat opere cu caracter religios marii maeștri ai picturii universale Leonardo da Vinci (*Cina cea de taină*), Michelangelo (frescele de pe bolta Capelei Sixtine; fig. 4.15), Rafael Sanzio (*Madona Sixtină*; fig. 4.14), Rembrandt (*Întoarcerea fiului risipitor*) ș.a. A pictat ase-

Fig. 4.14. Rafael Sanzio. *Madona Sixtină*

Fig. 4.15. Michelangelo Buonarroti. *Crearea lui Adam*

Fig. 4.16. Pavel Șillingovski.
Fuga în Egipt

Fig. 4.17. Jan Cossiers.
Prometeu

Fig. 4.18. Lazăr Dubinovschi. *Strîmbă-Lemne*

menea compoziții și compatriotul nostru Pavel Șillingovski. *Fuga în Egipt* (fig. 4.16) reprezintă scena salvării pruncului Isus de furia lui Irod, *Lot și fiicele sale* „repovestește” un alt episod biblic – plecarea lui Lot și a familiei sale din cetatea care urma să fie distrusă.

Compoziția mitologică. O atare compoziție este specifică operelor de artă care reflectă scene din mitologie. Una dintre cele mai cunoscute teme cu subiect mitologic este cea legată de fapta eroică a lui Prometeu. El a furat focul de la zei și l-a dăruit oamenilor. Supărat pe titan, Zeus l-a înlănțuit de o stîncă. Prometeu a fost eliberat de Heracle, care i-a smuls lanțurile (fig. 4.17). Lazăr Dubinovschi, un artist de la noi, a creat o sculptură cu subiect din mitologia populară. Compoziția se numește *Strîmbă-Lemne* (fig. 4.18).

Arta populară

Pe meleagurile noastre **arta populară** sau, altfel spus, **artizanatul** s-a dezvoltat din cele mai vechi timpuri.

Meșterii populari care confecționau diverse obiecte de uz casnic (oale, linguri, blidare, piese de harnașament (hamuri), șei, scaune, uși, podoabe pentru femei etc.), încercau să îmbine utilul cu frumosul (fig. 4.20). O oală sau o

Fig. 4.19. Poartă tradițională moldovenească

lingură de lemn erau mult mai atractive dacă meșterul incrusta pe ele un ornament (fig. 4.24). În felul acesta, un simplu obiect casnic, menit să servească omului în gospodărie, putea fi considerat și produs de artizanat. Întrebuințându-l pentru necesitățile casnice și totodată admirându-l, oamenii își cultivau astfel gustul estetic.

Prosoapele (fig. 4.22), covoarele (fig. 4.23), hainele meșteșugit lucrute creau o ambianță de frumos în interiorul casei. Stîlpii de cerdac, coamele (vîrfurile) caselor traforate în lemn cu diverse modele vegetale sau animale, porțile ornamentate (fig. 4.19), fîntînile cu diverse aplicații în metal reluau aceeași idee de frumos în afara casei.

Titlul de *meșter popular* se acordă lucrătorilor calificați ce confecționează manual obiecte care pot fi funcționale, dar și decorative (fig. 4.21).

Fig. 4.20. Costume populare cu motive geometrice

Glosar

Traforat – care este executat prin decuparea ornamentelor din tăblii subțiri de lemn cu un fierăstrău special.

Fig. 4.21. Oua de Paște încondeiate, adevărate bijuterii decorative

Fig. 4.22. Motive ornamentale pe un prosop

Fig. 4.23. Pe cîmpul covorului motivele vegetale alternează cu cele zoomorfe

Fig. 4.24. Urcior cu ornamente florale

Exerciții aplicative

1. Realizează o lucrare care să corespundă unuia din genurile de artă studiate.
2. Alcătuieste o compoziție în stil popular pentru un prosop sau un covor.

Atelier de creație

Pinocchio

a mai aflat că...

Fiecare dintre marii artiști a trecut o perioadă de ucenicie: Rafael a învățat în atelierul lui Pietro Perugino, Leonardo da Vinci a studiat arta mînuirii penelului de la Andrea Verrocchio (ambii, învățător și ucenic, au realizat tabloul *Botezul lui Christ*), iar Michelangelo a făcut primii pași în pictură sub îndrumarea lui Domenico Ghirlandaio.

Atelierul de creație este un spațiu special amenajat în care își desfășoară activitatea artistică un pictor sau un sculptor.

În epoca Renașterii, un atelier de creație se mîna cu un laborator de cercetări. Artiștii din acea epocă confecționau singuri (*fig. 4.25*) toate instrumentele și materialele de artă, inclusiv vopselele. Din acest motiv pictorii își luau ucenici care făceau o mare parte din munca de pregătire a materialelor de lucru. În același timp, începătorii în artele plastice încercau să pătrundă în misterele creației. În schimbul muncii lor în atelier, ucenicii învățau de la maeștri tehnicile picturii, astfel atelierelor serveau nu doar ca loc de creație, ci și ca adevărate „școli de artă” pentru cei care voiau să devină pictori.

Fig. 4.25. Philippe Galle. Atelierul pictorilor. În încăperea se văd ucenici de diferite vârste

Fig. 4.26. Sculptorița Mihaela Petrașcu lucrînd în atelier

Fig. 4.27. Jan Vermeer. Atelierul pictorului

De multe ori ucenicii erau specializați într-un anumit proces pictural: unii pictau fundalul, alții pictau bumbii, bijuteriile sau anumite părți ale hainelor bogate, maestrului revenindu-i onoarea de a desăvîrși tabloul. De aceea, în muzeele lumii sînt o serie de tablouri greu de atribuit unui pictor anume.

În prezent, sensul termenului *atelier* (*figurile 4.26, 4.27*) s-a extins. Mai sînt ateliere de creație care implică atît copiii, cît și adulții în diferite activități artistice. Amatorilor li se creează oportunități de formare a unor deprinderi practice, însușire a tehnicilor elementare în crearea unor lucrări artistice originale.

Muzee și galerii de artă

Muzeul Național de Artă al Moldovei

Prima Pinacotecă (colecție de tablouri) din Moldova a fost inaugurată la 26 noiembrie 1939 în incinta Primăriei Chișinău, avînd 161 de lucrări. Propunerea a fost lansată de sculptorul Alexandru Plămădeală.

În anul 1940 Pinacoteca a fost reorganizată în Muzeul Republican de Arte Plastice.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, colecția muzeului a fost evacuată în Ucraina. Ulterior, întreg fondul s-a pierdut în circumstanțe necunoscute.

Muzeul Republican de Arte Plastice își reîncepe activitatea în 1944, în una dintre cele mai frumoase clădiri ale Chișinăului (Casa Herța) (fig. 4.28).

Din 1988 sediul principal al muzeului a fost închis pentru restaurare.

Începînd cu anul 1989 și pînă în prezent Muzeul Național de Artă al Moldovei ocupă clădirea fostului gimnaziu de fete, fondat de principesa Natalia Dadiani.

Muzeul Național de Artă al Moldovei dispune de un bogat patrimoniu de artă națională și universală care numără peste 44 mii de lucrări, avînd impresionante colecții de artă antică (monede, sculpturi) și contemporană (fig. 4.29).

E bine să știi!

Muzeul Național de Artă al Moldovei are în fondurile sale o bogată varietate de lucrări occidentale, printre care unele semnate de artiști celebri precum Albrecht Dürer, William Hogarth ș.a. În incinta muzeului se păstrează o impresionantă colecție de stampe japoneze. Este bine reprezentată și arta rusă a sec. XIX, cu tablouri de Valentin Serov, Ilya Repin, Karl Briulov, Ivan Șișkin, Ivan Aivazovski ș.a.

Fig. 4.28. Muzeul Național de Artă al Moldovei

Fig. 4.29. Aspecte din sala Muzeului Național de Artă al Moldovei

Fig. 4.30. Muzeul Național de Artă al României

Fig. 4.31. Galeria de artă românească modernă a Muzeului Național de Artă al României

Fig. 4.32. Galeria de artă europeană a Muzeului Național de Artă al României

Muzeul Național de Artă al României

Muzeul Național de Artă al României se află în incinta fostului Palat Regal din București (fig. 4.30).

În anul 1837, vechea locuință a stolnicului Dinicu Golescu devine Curtea Domnească a lui Alexandru Ghica Vodă, iar din 1866 este reședința regelui Carol I. Decorînd încăperile după gustul său, regele este preocupat și de constituirea unei bogate colecții de pictură, care

alcătuieste astăzi nucleul Galeriei de artă europeană.

Destinația Palatului Regal este schimbată în 1948, cînd se hotărăște deschiderea în acest spațiu a unui muzeu de artă.

Muzeul Național de Artă are trei galerii de artă:

1. Galeria de artă europeană, cu o colecție de aproape 3000 de opere. Aici sînt reunite tablourile celor mai reprezentativi pictori din Europa (fig. 4.32).
2. Galeria de artă veche românească, care cuprinde peste 9000 de piese, expuse în șapte săli, repre-

Pinocchio
a mai aflat că...

Un punct din testamentul regelui Carol I suna în felul următor:

Galeria mea de tablouri, tocmai cum este descrisă în catalogul ilustrat al bibliotecarului meu Bechelin, va rămîne pentru totdeauna și în întregul său în țară, ca proprietate a Coroanei României. 1914

zentînd viața culturală a celor trei provincii istorice: Moldova, Țara Românească și Transilvania (fig. 4.33).

3. Galeria de artă românească modernă reunește peste 10 000 de lucrări și constituie cea mai cuprinzătoare și mai valoroasă colecție de acest fel din țară (fig. 4.31).

Muzeul Național Brukenthal

Muzeul Național Brukenthal are sediul principal în Palatul Brukenthal din Sibiu. Această clădire a fost construită de către baronul Samuel von Brukenthal după modelul palatelor vieneze (fig. 4.34). Despre colecția de artă a baronului se menționează în 1773 ca fiind una dintre cele mai valoroase pinacoteci particulare.

Colecția a fost deschisă publicului larg în 1790, cu trei ani înaintea deschiderii Muzeului Luvru din Paris.

Inaugurarea oficială a muzeului a avut loc în anul 1817, colecția însumînd la acea vreme 1090 de picturi (fig. 4.35). Muzeul Brukenthal este, astfel, cel mai vechi muzeu din țară. În anul 1948 muzeul a fost naționalizat.

Pe lângă expozițiile permanente, muzeul mai găzduiește diferite vernisaje temporare.

Fig. 4.33. Galeria de artă veche românească a Muzeului Național de Artă al României

Fig. 4.34. Muzeul Brukenthal

Fig. 4.35. Aspecte din sala Muzeului Brukenthal

Exerciții aplicative

1. Spune, ce muzee din localitatea, regiunea sau din țara ta cunoști? Ce muzee ai vizitat?
2. Cum crezi, de ce este necesar un muzeu? Dacă ai deschide un muzeu al familiei tale, ce lucruri ai păstra în el?

Maeștri și capodopere

În clasa a treia ați însușit noțiunile de *maeștri și capodopere* (vezi pagina 49 din acest manual). Partea teoretică a capitolului respectiv era însoțită de un suport practic în care erau prezentați câțiva maeștri ai picturii occidentale. Totodată, erau prezentate succint și operele lor de vârf, care le-au adus nemurirea. De astă dată, într-un capitol similar, vom face cunoștință cu artiști plastici români, unii dintre ei bucurându-se de notorietate internațională.

Fig. 4.36. Nicolae Grigorescu. *Autoportret*

Nicolae Grigorescu (1838-1907)

Este unul dintre cei mai importanți pictori români al secolului XIX (fig. 4.36).

A avut un talent înnăscut, pictând încă din copilărie. A rămas de mic fără tată, mamă-sa reușind cu greu să poarte de grijă unei familii numeroase. Adolescent fiind, Nicolae zugrăvea icoane și le vindea la piață, oamenii cumpărând cu bucurie acele icoane făcute de un copil nevinovat. A ucenicit un timp în atelierul pictorului ceh Anton Chladek (București), a zugrăvit biserici și mănăstiri, banii adunați folosindu-i pentru a studia pictura în străinătate. Guvernul Moldovei, prin inițiativa lui Mihail Kogălniceanu, i-a acordat o bursă pentru Paris. Aici a devenit prieten cu marele pictor francez Auguste Renoir. La Barbizon, o mică localitate

Fig. 4.37. Nicolae Grigorescu. *Car cu boi*

Fig. 4.38. Nicolae Grigorescu. *Convoi de prizonieri*

din apropierea Parisului, a învățat să picteze în aer liber, însușind modelul impresionist de redare a realității, el însuși afirmându-se ca un succesori al acestui curent.

Întors în țară, a participat la Războiul de Independență (1877-1878). Viața din tranșee i-a sugerat tema uneia dintre capodoperele sale – *Atacul de la Smîrdan* (vezi pag. 85). A pictat tablouri pe teme de război (fig. 4.38) sau inspirate din viața oamenilor simpli de la țară (figurile 4.37, 4.39).

Se spune că Nicolae Grigorescu a pictat însuși sufletul României.

Constantin Brâncuși (1876-1957)

Sculptor român, unul dintre marii maeștri ai artei universale (fig. 4.40).

Născut într-o familie săracă, a fost ucenic în diverse ateliere de vopsitorie. Îndemînarea sa de meșter iscusit în toate s-a vădit încă de pe atunci. Băiatul a construit o vioară din materia-

Fig. 4.39. Nicolae Grigorescu. *Portret de fată*

Fig. 4.40. Constantin Brâncuși în atelierul său

Fig. 4.41. Constantin Brâncuși. *Masa tăcerii*

Fig. 4.42. Constantin Brâncuși. *Muza*Fig. 4.43. Constantin Brâncuși. *Pasăre*

Pinocchio a mai aflat că...

În 1914, Brâncuși deschide prima expoziție în una din cele mai mari galerii din New York, Statele Unite ale Americii, expoziție care se va bucura de un imens succes. Tot atunci un colecționar îi va cumpăra mai multe sculpturi, astfel asigurându-i sculptorului român o viață decentă.

lele pe care le avusese la îndemână în depozitul unei prăvălii.

A studiat la Școala de Arte Frumoase din București, tot aici creînd și primele sale sculpturi. Setea de a cunoaște și de a pătrunde tainele creației i-a purtat pașii pînă la Paris, aproape întreaga distanță din România pînă în Franța străbătînd-o pe jos. Își continuă studiile la cea mai prestigioasă școală de arte din capitala franceză.

În atelierul din Paris, Brâncuși dă viață celor mai vestite sculpturi ale sale: *Pasărea măiestră*, *Pasărea în spațiu*, *Începutul lumii*, *Cocoșul*, *Muza* ș.a. (figurile 4.42, 4.43) În scurtele sale reveniri în țară elaborează complexul monumental de la Tîrgu Jiu, cu celebrele grupuri statuare *Masa tăcerii* (fig. 4.41), *Poarta sărutului*, *Coloana fără sfîrșit*.

Marele artist a regîndit sculptura tradițională, dîndu-i un suflu nou, modern. Stilul concis și noile forme, mai mult sugerînd lucrurile și ființele decît imitîndu-le, i-au fost insuflate sculptorului de creația populară a meșterilor din satul natal.

Mihail Grecu (1916-1998)

Este cel mai important pictor al secolului XX din spațiul pruto-nistean (fig. 4.44). A studiat la

Fig. 4.44. Pictorul Mihail Grecu

Academia de Arte Frumoase din București (1937-1940), continuându-și formarea artistică la Școala de Arte Plastice din Chișinău.

Primele sale lucrări sînt marcate de pictura tradițională. Începînd cu tabloul *Fetele din Ceadâr-Lunga* (1959-1960) (fig. 4.45), Mihail Grecu se orientează spre tiparele artei moderne. Dovadă sînt pînzele: *Geneză*, *Vulcan*, *Masă de pomenire*, *Izvor*, *Casa mare* (fig. 4.46) ș.a. Prin această serie de lucrări, artistul schimbă modelul pictural de la noi. El abordează cu mult curaj teme istorico-culturale noi: *Luna la Butuceni*, *Cetatea Albă*, *Mihai Eminescu în bojdeuca lui Ion Creangă* ș.a.

Pînzele lui Mihail Grecu se află astăzi în multe galerii de artă din lume.

Fig. 4.45. Mihail Grecu. *Fetele din Ceadâr-Lunga*

Fig. 4.46. Mihail Grecu. *Casa mare*

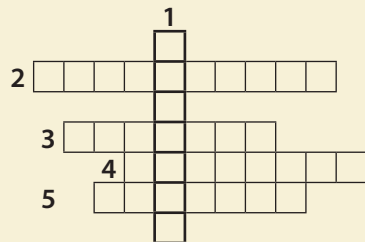
Exerciții aplicative

1. Numește cîțiva artiști plastici din arta națională sau universală care pot fi considerați maeștri.
2. Ce capodopere din cele ilustrate în manual ți-au plăcut mai mult?

Rezolvă acest rebus și astfel vei însuși mai bine tema.

1. Gen al picturii care reprezintă chipul omenesc.
2. Gen al picturii care reflectă o acțiune.
3. Ramură a artei plastice.
4. Mare sculptor român recunoscut în lumea întreagă.
5. Spațiu în care își desfășoară activitatea artiștii plastici.

Rezolvarea rebusurilor

Pagina 23:

1. Pensulă; 2. Paletă; 3. Cărbune;
4. Eboșoar. 5. Acuarelă; 6. Guașă.

Pagina 31 (sus):

1. Punctul; 2. Plastic; 3. Figurativ;
4. Penița; 5. Decorativ; 6. Constructiv.

Pagina 31 (jos):

1. Linie; 2. Plastic; 3. Subțiri; 4. Frînte;
5. Neliniștea; 6. Oblice.

Pagina 36:

1. Culoarea; 2. Calde; 3. Tonuri;
4. Galbenă; 5. Roșu; 6. Oranj;
7. Secundare; 8. Recu; 9. Nuanțe.

Pagina 41:

1. Peisaj; 2. Proporția; 3. Dimensiuni;
4. Paginație.

Pagina 52:

1. Pictura; 2. Sculptura; 3. Vatican;
4. Luvru; 5. Britanic.

Pagina 59:

1. Hîrtia; 2. Tehnice; 3. Sîrma;
4. Colorate; 5. Mată; 6. Cioplire;
7. Acuarelă.

Pagina 72:

1. Punctul; 2. Plană; 3. Volum;
4. Linia; 5. Rece; 6. Spontană.

Pagina 81:

1. Stilizare; 2. Motiv; 3. Ritm;
4. Vegetal; 5. Verticală.

Pagina 95:

1. Portret; 2. Compoziție; 3. Pictură;
4. Brâncuși; 5. Atelier.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Canțîru, Ion.

Educația plastică : manual pentru clasele 3-4 / Ion Canțîru, Alexandru Vatavu, Olga Carauș ; comisia de evaluare : Tatiana Trifanov [et. al.] ; Min. Educației al Rep. Moldova. – Ed. a 3-a. – Chișinău : Arc, 2016 (Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices“). – 96 p.

Apare cu sprijinul financiar al Min. Educației Rep. Moldova.

ISBN 978-9975-61-986-8.

73/74(075.2)

C 19

Editura Arc, str. G. Meniuc nr. 3, Chișinău. Tel.: 022735329, 022733619; fax: 022733623;
www.edituraarc.md; e-mail: info.edituraarc@gmail.com

Tiparul executat la Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices“

BONS OFFICES

str. Feredeului nr. 4/6, tel.: 0-22-50-08-95
www.bons.md, e-mail: ion@bons.md

Educația PLASTICĂ

manual pentru clasele 3-4

ISBN 978-9975-61-986-8

9 789975 619868